

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2024

Josef Švec

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Sociální znevýhodnění obyvatel měst původem z vesnic

Bakalářská práce

Autor: Josef Švec
Studijní program: B0314A250008 – Sociologie
Studijní obor: Sociologie
Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: doc. PhDr. Josef Bernard, Ph.D.

Hradec Králové, 2024

Zadání bakalářské práce

Autor: Josef Švec
Studium: F21BP0120
Studijní program: B0314A250008 Sociologie
Studijní obor:

Název bakalářské práce: **Sociální znevýhodnění obyvatel měst původem z vesnic**
Název bakalářské práce AJ: Social disadvantage of urban residents of rural origin

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zaměří na hodnocení bydlení na venkově v perspektivě lidí, kteří na venkově vyrostli, ale odstěhovali se trvale do města. Autor si bude klást tři výzkumné otázky: 1) Jaké důvody vedly k přestěhování z venkova do města a co tato změna bydliště dotazovaným přinesla, popřípadě vzala? 2) Jaké mají dotazovaní zkušenosti s bydlením na venkově a jak toto bydlení hodnotí? 3) Jak vnímají případná sociální z(ne)výhodnění spojená s trvalým usazením se na vesnici? Zvolené téma je relativně inovativní tím, že nezkoumá vztah k bydlení na venkově z perspektivy zdejších usedlíků, nýbrž v perspektivě těch, kteří se odstěhovali do měst. Jejich postojům a zkušenostem česká sociologie dosud nevěnovala patřičnou pozornost. Empirickou část práce realizuji jako kvalitativní výzkum založený na rozhovorech s několika respondenty.

Ouředníček, M., Špačková, P., & Feřtřová, M. (2011). Změny sociálního prostředí a kvality života v depopulačních regionech České republiky. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 47(4), 777-803.

Bernard, J. (ed.), T. Kostecký, R. Mikešová, J. Šafař, M. Šimon, L. Trlifajová, J. Hurrle. (2018). *Nic se tady neděje... Životní podmínky na periferním venkově*. Praha, Sociologické nakladatelství (SLON).

Pedersen, H. D. (2018). Is out of sight out of mind? Place attachment among rural youth out-migrants. *Sociologia Ruralis*, 58(3), 684-704.

Glendinning, A., M. Nuttall, L. Hendry, M. Kloep, and S. Wood (2003) Rural communities and well-being: a good place to grow up? *The Sociological Review* 51 (1) pp. 129-156 doi 10.1111/1467-954X.00411

Pospěch, P. (2021). *Neznámá společnost: Pohledy na současné Česko*, Brno: nakladatelství Host.

Zadávací pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta
Vedoucí práce: doc. PhDr. Josef Bernard, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce: 30.11.2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce doc. PhDr. Josefa Bernarda, Ph.D. a uvedl jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, dne 1. 5. 2024

.....

Josef Švec

Anotace

ŠVEC, Josef. *Sociální znevýhodnění obyvatel měst původem z vesnic*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2024, 59 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zaměřuje na hodnocení bydlení na venkově v perspektivě lidí, kteří na venkově vyrostli, ale odstěhovali se trvale do města. Autor si bude klást tři výzkumné otázky: 1) Jaké důvody vedly k přestěhování z venkova do města a co tato změna bydliště dotazovaným přinesla, popřípadě vzala? 2) Jaké mají dotazovaní zkušenosti s bydlením na venkově a jak toto bydlení hodnotí? 3) Jak vnímají případná sociální z(ne)výhodnění spojená s trvalým usazením se na vesnici? Zvolené téma je relativně inovativní tím, že nezkoumá vztah k bydlení na venkově z perspektivy zdejších usedlíků, nýbrž v perspektivě těch, kteří se odstěhovali do měst. Jejich postojům a zkušenostem česká sociologie dosud nevěnovala patřičnou pozornost. Empirickou část práce realizuji jako kvalitativní výzkum založený na rozhovorech s několika respondenty.

Klíčová slova: sociální zvýhodnění, sociální znevýhodnění, trvalé bydlení, venkov, vesnice, stěhování, město, zpětný pohled

Annotation

ŠVEC, Josef. *Social disadvantage of urban residents of rural origin*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2024, 59 s. Bachelor's thesis.

The bachelor thesis focuses on evaluating rural living from the perspective of individuals who grew up in the countryside but permanently relocated to the city. The author will pose three research questions: 1) What were the reasons for relocating from the countryside to the city, and what impact did this change of residence have on the respondents, if any? 2) What are the respondents' experiences with rural living, and how do they evaluate this type of residence? 3) How do they perceive potential social advantages or disadvantages associated with settling permanently in a village? The chosen topic is relatively innovative in that it examines the relationship to rural living from the perspective of those who have moved to urban areas, rather than from the perspective of local residents. Czech sociology has not yet given adequate attention to their attitudes and experiences. The empirical part of the thesis will be conducted as qualitative research based on interviews with several respondents.

Keywords: social advantage, social disadvantage, permanent residence, rural area, village, migration, city, retrospective view

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce panu PhDr. Josefovi Bernardovi, Ph.D. za jeho odborné vedení, trpělivost a čas, který věnoval téměř až do nejzazšího termínu odevzdání. Dále bych chtěl vyjádřit vděk blízkým lidem v mém okolí, kteří nade mnou nezlomili hůl a poskytovali mi cenné rady. V neposlední řadě děkuji zejména své rodině, která mě bezmezně podporovala po celou dobu mého studia. A na závěr děkuji všem zúčastněným respondentům za jejich odhodlání a vřelost.

Obsah

Úvod	1
1 Kontrast venkova a města: Teoretický vhled do rurálních a urbánních komunit	2
1.1 Venkov a rurální komunita	3
1.2 Město a urbánní komunita	6
1.3 Migrace z vesnice do města a její důsledky	7
1.3.1 Hodnotová rivalita	9
1.3.2 Možné důsledky stěhování z venkova do měst	11
1.4 Závěrem teorie	12
2 Metodologická část	13
2.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu	13
2.2 Metody použité ve výzkumu	13
2.3 Etické zásady výzkumu	14
2.4 Shrnutí hlavních témat rozhovorů	15
2.5 Parametry selekce respondentů a lokalit	16
2.5.1 Parametry selekce respondentů a jejich stručná charakteristika	16
2.5.2 Parametry selekce měst a vesnic pro výzkum	18
2.6 Provedení Empirické části a Závěru	19
3 Empirická část	21
3.1 Průběh rozhovorů	21
3.2 Kódování	22
3.3 Tematická analýza	22
3.4 Prezentace výsledků	25
3.4.1 Doprava	26
3.4.2 Společenství	28
3.4.3 Fyzické prostředí	36
3.4.4 Vracení se na venkov	41
3.4.5 Důvody vedoucí k přestěhování	42
3.4.6 Studium a práce jako hlavní motivace pro „ukotvení se ve městě“	43
3.4.7 Plány do budoucna	45
Závěr	48
Shrnutí hlavních zjištění	48
1) Jaké důvody vedly k přestěhování z venkova do města a co tato změna bydliště dotazovaným přinesla, popřípadě vzala?	48

2) Jaké mají dotazovaní zkušenosti s bydlením na venkově a jak toto bydlení hodnotí?	51
3) Jak vnímají případná sociální z(ne)výhodnění spojená s trvalým usazením se na vesnici?	53
Závěrečné shrnutí.....	55
Limity výzkumu.....	56
Použité zdroje	57
Literární zdroje:	57
Internetové zdroje:	59
Přílohy	60
Struktura rozhovoru	60
Příklad kódovaného rozhovoru/odpovědí na otázky.....	62
Použité kódy	63

Úvod

Ve stínu velkoměst, tam, kde se rozrůstá tzv. betonové džungle, se můžeme nevědomky minout s jedinci, kteří svým venkovským původem přispívají, k již tak bohaté městské sociální diverzifikaci tím, že se zde natrvalo usadili. Zaměříme se na příběhy těch, kteří opustili svou rodnou půdu na venkově, aby se stali součástí městského panorama. Práce si klade za cíl vyzdvihnout a analyzovat jejich zpětné pohledy směřující na sociální z(ne)výhodnění rodného venkova, zhodnocení trvalého bydlení tam a důvody, jež je vedly k přestěhování se do měst.

V teoretické části je postupně popsán venkov, město a migrace z něho. Oba způsoby bydlení jsou ve stručnosti charakterizovány společně s komunitami, které je obývají. Migrace je popsána společně s potencionálně možnými důvody, které ji zapříčiňují a jejími důsledky. To vše by mělo umožnit lepší pochopení kontextu zkoumané problematiky.

V metodologické části je prvně stanoven výzkumný problém společně s cílem výzkumu. Dále jsou rozepsány metody společně s etickými zásadami, které byly pro výzkum použity. V předposlední kapitole metodologické části jsou představeny témata, kterým budou respondenti během rozhovorů vystaveni. A nakonec jsou popsány parametry selekce respondentů společně s jejich stručnými charakteristikami a parametry selekce lokalit.

V empirické části je prvně k nahlédnutí popis průběhu již uskutečněných rozhovorů. Následně je představen proces kódování záznamů. Po kódování je k nahlédnutí tematická analýza, kde jsou stručně vypsána témata, která v rozhovorech zaznívala. A jako poslední jsou prezentovány výsledky s úryvky citovanými přímo z rozhovorů. Ty jsou rozděleny do nejčastěji zmiňovaných témat, která slouží pro lepší přehlednost.

V závěru jsou zodpovězeny tři hlavní výzkumné otázky doplněné o závěrečné shrnutí. Nakonec jsou rozvedeny limitace výzkumu

V přílohách je vložena struktura rozhovoru, příklad kódovaného rozhovoru a odpovědí na otázky, a to vše je doplněno o použité kódy.

1 Kontrast venkova a města: Teoretický vhled do rurálních a urbánních komunit

Již klasik urbanismu Luis Wirth byl zastáncem toho názoru, že prostředí, v němž člověk žije, skutečně významně formuje podobu jeho života, a i přes značnou míru prostorové mobility zůstávají lidé silně ovlivněni podobou sociálních vztahů a struktur v prostředí, které obývají. [Wirth in Bernard 2019: 24]

„Rozdíly mezi venkovskými a městskými komunitami lze pojmout prostřednictvím sociologické teorie Gemeinschaft a Gessellschaft: Gemeinschaft spojujeme s venkovskými komunitami a důrazem kladeným na osobní vztahy, Gessellschaft asociuje neosobní vztahy charakteristické pro městské komunity. Gemeinschaft komunity mají tendenci být relativně homogenní a církve i rodina jsou silné zdroje norem i hodnot. Naproti tomu Gesellschaft se blíže identifikuje s městskými komunitami, v nichž jsou sociální interakce založené na pro ně typických neosobních a smluvních vztazích (Martinez-Brawley 1990 in Daley 2010). Ačkoli jsou rozdíly mezi městem a vesnicí zřejmé, nelze konstatovat, že venkovské a městské komunity existují v reálném světě v čisté formě.“ [Pavla Kodymová 2015: 30-31]

„Městskost či naopak vesnickost neznamena pouze dělení podle velikosti a typu sídla a zástavby nebo dle oficiálních vyhlášek, to je jen jeden z kulturních repertoárů, z diskurzů městskosti, i když jde o vlivný diskurz normativní. Tyto normativně formované reality a materiální realie, které jsou či nejsou označeny jako městské, představují pouhou kostru, na kterou jsou navázány kulturní významy a stereotypy. Ty utvářejí způsob, jakým na tato prostředí nahlížíme, jakým je symbolicky imaginujeme.“ [Matoušová, Markvartová 2011: odst. 64.]

Na začátek teoretické části je třeba zmínit, že rozdíly mezi městem a venkovem se v moderní společnosti již vytrácejí. Jak uvedl Dieter Wieland (1992) v díle „Venkov má budoucnost“, vesnice již pomalu dobíhá město ve všech směrech. Zmiňoval například nájemné, náklady na potraviny, ceny v jídelních lístcích, novou a různorodou nabídku ledajakého zboží, ale také pokrok techniky, umožňující třeba větší flexibilitu práce. Za nejvýznamnější a stále přetrvávající rozdíl však označil špatnou dopravní síť a nutnost vlastnit automobil. [Glück & Magel, 1992: 14]

„Zatracené auto. Je součástí nás samotných. Bez auta by byl náš život na venkově nemyslitelný. To je ten rozdíl mezi venkovem a městem a náš největší handicap. Chybí tu dopravní síť.“ [Glück & Magel, 1992: 15]

„Část obyvatelstva, která je mobilní (například díky možnosti využívat automobil), může své každodenní strategie založit na denní nebo občasně dojížděce do větších center. Méně mobilní skupiny obyvatelstva, jako starší lidé, nemocní a hendikepovaní, teenageři nebo lidé s významnými časovými bariérami (constraints), jsou závislí především na veřejné dopravě nebo pomoci rodiny a přátel. Snižující se dostupnost služeb, ale i (kvalifikované) práce a nabídky sportovních a kulturních aktivit vede k významnému zvýšení dojížděky, která může být předstupněm pro realizaci nedenních forem prostorové mobility (Zelinsky 1971; Čermák 1989) a vést k vystěhování z území do lokalit s vyšší nabídkou těchto aktivit – to znamená měst.“ [Zelinsky 1971; Čermák 1989 in Ouředníček, Špačková, Feřtová 2011: 781]

„Pro Českou republiku je – na rozdíl od například Slovenska či Polska – typická vysoká míra urbanizace a vysoká hustota sídel. S tím souvisí taky dojížděka do měst za prací a obecně vyšší míra závislosti na městech. Jinak řečeno, český venkov je z velké části „poměstěn“. Přesto se můžeme ptát: Jsou obyvatelé českého venkova více ohroženi chudobou a deprivací?“ [Pospěch 2022: 35]

1.1 Venkov a rurální komunita

Venkov je nedílnou součástí české země. Ať už jsme na něm vyrůstali, jezdili k babičce, nebo ho vnímali jako bezpečné útočiště před ruchem městského života, je pro většinu z nás neodmyslitelnou součástí našeho bytí. Ne nadarmo se říká, že Češi jsou národem chalupářů. Vyplývá to i z dat Eurostatu, kde v průměru na každého Čecha vychází tři strávené noci na chalupě ročně, přičemž vyššího průměru již dosahují pouze občané Nizozemska, kteří se drží nad více než čtyřmi přespaními ročně na hlavu. [Česko v datech 2020]

„Vesnickost je často rozeznávána na základě vyobrazení staveb a jiných symbolů křesťanské víry (kaplička, svaté obrázky), určitého způsobu úpravy interiérů a exteriérů domů, "stavení" (např. starší, spíše nemoderní nábytek apod.), i dle typů stavení; vesnice jsou spojovány spíše se zástavbou nízkými domy, spíše staršími, které jsou od

sebe odděleny, tzn. nestýkají se zdí se sousedním stavením a jsou obklopené zahradou či dvorem.“ [Matoušová, Markvartová 2011: odst. 72]

„Venkov charakterizován tzv. venkovskou komunitou, která se vyznačuje oproti urbánní komunitě především vyšší mírou vzájemné sociální závislosti, menší variabilitou profesních možností, menší sociální diferenciací, zúženým prostorem sociální mobility, silnější vazbou na tradici, slabší inklinací k sociální změně a silnější determinací přírodním prostředím.“ [Maříková 1996: 1380]

Venkovské komunity se také vyznačují silnější vazbou k tradicím a s tím spojenou slabší inklinací k sociálním změnám. Tradiční hodnoty a společenské struktury mohou vést k mnohem přirozenějším sociálním interakcím a navazování vztahů. Častější a přirozenější sociální interakce vedou k vytváření společenských vazeb a snížení sociálních rozdílů, což směřuje k otázce sociální diferenciaci na venkově. Oproti městské komunitě je ta venkovská značně méně sociálně diferenciovaná. Stojí za tím primárně velikost komunity a její propojení skrze tradiční hodnoty, homogennější ekonomické příležitosti, přirozenější sociální interakce a omezenější sociální struktury. [Hudečková 2018]

„Naopak vesnice je spojována s poklidným stylem života orientovaným spíše na život v přítomnosti, než na představy kariérních úspěchů v budoucnosti a na honbu za společenským vzestupem. Lidé se zde nikam neženou, mají čas udržovat blízké rodinné i sousedské vazby.“ [Matoušová, Markvartová 2011: odst. 79.]

Sociolog Josef Bernard (2006) ve svém výzkumu zabývající naopak migrací z města do vesnice taktéž poukázal na menší škálu výběru kontaktů právě na venkově.

„Častá setkání s týmiž lidmi neumožňují příliš velkou selekci vztahů. Tím se odlišuje situace vesnického sociálního prostředí od situace ve městě. Ve městě je možné vybírat své známé z rozmanitého a téměř nekonečného počtu osob, ve vesnici tomu tak není.“ [Bernard 2006: 750]

„Skutečností je, že lidé žijící ve městech často nacházejí snazší cestu, jak řešit své osobní a finanční potíže, protože je mohou řešit v soukromí a anonymitě. To však neplatí pro obyvatele venkova. Nejde o to, že by lidé na venkově byli méně ochotni pomoci (ať už radou nebo finančně). Problém spočívá v tom, že je obtížné o pomoc požádat, když člověk žije ve vesnici, protože tím riskuje, že se o jeho problémech

"dozví všichni". Toto rozdílné chápání komunitního života má také dopady na kvalitu života." [Pospěch, Delín, Spěšná 2009: 293 – přeloženo autorem z anglického jazyka]

„Lidé si zde podle vypravěčů a vypravěček tolik nezakládají na tom, jak vypadají nebo jak jsou úspěšní, ale spíše si užívají i drobných radostí života. Za typický způsob trávení času na vesnici je považováno scházení se za účelem popíjení alkoholu a poklábosení, ať už v hospodě nebo mimo ni, třeba na cestě. "Vesnickost" je tedy spojována s jistou nedbalostí, někdy i nezodpovědností či nevkusem, lidé se zde tolik nezajímají o svůj vzhled, o styl a módu či o vzhled a stav stavení a budov nebo o nějaké statusové symboly.“ [Matoušová, Markvartová 2011: odst. 80.]

„Hana Librová (2002) například upozorňuje na neekonomické hodnoty, jako je klid, blízkost přírody, dostatek času, prostoru, pocit bezpečí, které jsou zejména ve venkovském prostoru relevantní a významným způsobem ovlivňují rezidenční spokojenost i rozhodování o stěhování.“ [Librová 2002 in Ouředníček, Špačková, Feřtřová 2011: 779]

„Mladí a staří lidé, kteří v současné době žijí na venkově, říkají, že život je zde v porovnání se životem ve městě na jednu stranu bezpečnější, zdravější a méně nákladnější, na druhou stranu však složitější. (...) Tato nesnadnost života na venkově pravděpodobně souvisí především s nezaměstnaností, nízkými příjmy, nedostatečnou občanskou vybaveností, špatnou dopravní dostupností do okolních měst a větších obcí, ale také absencí vědomí většinové části společnosti o významu venkovského osídlení pro fyzické a duševní zdraví společnosti. Někteří mladí lidé, především pak svobodní studující a svobodní zaměstnaní, jsou se svým životem v obci tak nespokojeni, že by byli ochotni se okamžitě, jakmile by se jim naskytla příležitost, odstěhovat. Jejich snem je žít v malém či větším městě nebo dokonce v Praze.“ [Ježdíková 2005: 540]

„Podle výsledků šetření se na nespokojenosti mladých lidí nejvíce podílí absence kultury. Tento poznatek vyplývá nejen z odpovědí všech respondentů, ale i z odpovědí respondentů rozdělených podle jednotlivých cílových skupin. Nejedná se o nijak zvlášť překvapující zjištění, neboť pro tento věk, tj. 18–29 let, je typické scházení se s přáteli a „užívání si života“. Na venkově jsou však možnosti pro takovýto způsob života velmi omezené, neboť většinou je zde pouze velmi málo příležitostí pro kulturní vyžití. (...) Dnešní mladí lidé však touží po mnohem pestřejší nabídce kulturního vyžití, jako jsou

divadla, koncerty, kluby, výstavy apod. a tak jim nezbývá, pokud chtějí svůj volný čas trávit podle svých představ, než dojíždět do měst.“ [Ježdíková 2005: 542]

„Osti (2010) zdůrazňuje, že mobilita je pro obyvatele jedním ze základních zdrojů umožňujících sociální integraci.“ [Osti in Bernard 2019: 38]

„Nespokojenost respondentů- „juniorů“ dále pramení z nedostatku pracovních příležitostí. Je velmi nepravděpodobné, že by na tuto skutečnost dotázaní nepoukázali, neboť situace na pracovním trhu na venkově je velmi alarmující. Nově vznikajících míst je poskrovnu a mladí lidé, především pak ti, kteří ještě nemají vlastní rodinu, jsou nuceni se poohlédnout po pracovním místě ve vzdálenějších městech. Odchod mladých lidí z venkova je pak nevyhnutelný, neboť vzdálenost nového pracoviště ve většině případech znamená také stěhování se za touto prací.“ [Ježdíková 2005: 542]

„Obyvatelé venkova jsou nejsilněji ohrožení nízkou kvalitací, obtížným výběrem uspokojivého zaměstnání a nízkými mzdami.“ [Bernard 2019: 37]

„Dotázaní dále upozorňují na špatnou dostupnost obchodů a služeb, neuspokojivou dopravní obslužnost, malý či nulový počet společenských akcí (tanečních zábav), a v neposlední řadě také na nedostatečné sportovní vyžití (v obcích nejsou hřiště, koupaliště apod.). Současný způsob života na venkově by se v podstatě dal vyjádřit slovy jednoho z respondentů: „Je zde moc klidu. Schází mi zde více moderních trendů života.“ [Ježdíková 2005: 542]

„Základním faktorem, který zásadně ovlivňuje míru vybavenosti obcí, je počet obyvatel. Je zřejmým a triviálním faktem, že větší obce jsou službami vybaveny lépe než obce menší, protože jejich obyvatelstvo vytváří silnější poptávku a lokalizace služby ve větších obcích je tak efektivnější.“ [Bernard, Joukl, Vítková 2022: 20]

1.2 Město a urbánní komunita

Louis Wirth ve svém klasickém článku „Urbanism as a way of life“ definuje město jako trvalá lidská sídla, která se vyznačují vysokým počtem obyvatel, vysokou populační hustotou a výraznou sociální heterogenitou. [Wirth in Bernard 2019: 25]

„V hustě obydlených oblastech městských prostředí jsou více než pravděpodobné velké rozdíly sociálně-ekonomického statusu obyvatel, vyšší počty násilných trestných činů i zvýšený výskyt marginalizovaných skupin obyvatelstva. Městské komunity jsou spojeny s vyšším výskytem psychických stresorů, které jsou přímým důsledkem zvýšené hustoty ve městech a mnoho dalších zejména sociálně-patologických jevů, jimiž se v rámci preventivní i krizové práce sociální pracovníci věnují.“ [Social Work Degree Guide in Pavla Kodymová 2015: 30]

Město obvykle bývá spojováno s velkými majetkovými rozdíly, kde protipólem úspěchu a blahobytu představuje také extrémní chudoba. „Typickým znakem, který je spojován výhradně s městy a městským stylem života, je bezdomovectví, fenomén, který se dle komunikačních partnerů a komunikačních partnerek, na vesnicích vůbec nevyskytuje.“ [Matoušová, Markvartová 2011: odst. 75.]

„Městskost je v očích komunikačních partnerů/partnerek spjata s meritokratickým principem, vesnickost naopak s životem, který tomuto principu odporuje. Život ve městě je tedy spojován s neustálou uspěchaností, s honbou za kariérou, penězi a statusem, které neumožňují lidem odpočívat či vychutnávat život.“ [Matoušová, Markvartová, 2011, odst. 78.]

„Vztahy, které naši komunikační partneři a partnerky spojují se životem ve městě, se tak stávají mnohem více odosobněné a anonymní, virtuální vztahy jsou stále rozšířenější, ačkoliv tento trend je již možné sledovat už i na vesnicích, a příznačným znakem života ve městě se stává celkový rozklad běžných forem mezilidských vztahů.“ [Matoušová, Markvartová 2011: odst. 87.]

1.3 Migrace z vesnice do města a její důsledky

V této podkapitole se pojednává o možných důvodech pro odstěhování se z venkova do města a o následcích s tím spojených. Výzkum předpokládá, že nejpodstatnějším a nejčastějším faktorem jsou socioekonomická znevýhodnění a deprivace, což zahrnuje i hodnotové rozdíly či nedostatek pozitivních sociálních kontaktů.

Oba způsoby rezidenčního prostředí tedy mají vliv na utváření jedince a mají své pozitivní i negativní aspekty. Po jejich zvážení se jedinec pod tíhou životní situace ocitne na jakési pomyslné křižovatce, kde před ním stojí zásadní rozhodnutí, zda trvale opustí klidnou venkovskou půdu výměnou za ruch města.

Sociolog Josef Bernard (2019) ve svém díle, jež se věnuje zejména vesnickým periferiím „Nic se tady neděje“, dále poukazuje na analýzy „sociální deprivace“ jakožto zajímavý příspěvek k výzkumu specifík venkovské chudoby a znevýhodnění. Bernard zde zmiňuje tři typy venkovské deprivace podle J. Martina Showa, jimiž jsou: ekonomická deprivace, mobilitní deprivace a deprivace příležitostí. Jednotlivé typy deprivací se následně posilují a zacyklují. „Ekonomická deprivace zvyšuje riziko mobilitní deprivace, která zhoršuje problém deprivace příležitostí. Nedostupnost příležitostí různého druhu opět negativně působí na deprivaci ekonomickou.“ [Josef Bernard 2019: 36-37]

„Různí odborníci se pokouší definovat, kdo je sociálně znevýhodněný jedinec, lze konstatovat, že neexistují přesná kritéria pro posouzení této skupiny a problémy s vymezením jsou i jinde v Evropě. Prozatím jsme se naučili tento pojem používat v představě, že se jedná o někoho, kdo nemá dostatečně silné socioekonomické zázemí, ale sociálně znevýhodněný může být jedinec, který žije v určitém ekonomickém komfortu, ale může strádat nedostatkem pozitivních sociálních kontaktů.“ [Lenka Gulová 2020]

„Migrace, též stěhování je prostorové přemisťování osob přes libovolné hranice (zpravidla administrativní), spojené se změnou bydliště na dobu kratší či delší, případně natrvalo.“ [Maříková 1996: 627]

„Zejména mladší a vzdělanější lidé často reagují na nepříznivou vybavenost obcí pracovní a obslužnou funkcí trvalou změnou místa bydliště, tj. migrací.“ [Ouředníček, Špačková, Feřtová 2011 in Temelová, Novák, Pospíšilová, Dvořáková 2011: 833]

„Jako důvod tohoto rozhodnutí uváděli nejčastěji možnost získání lepšího pracovního uplatnění, kvalitnější bydlení a více příležitostí ke kulturnímu a společenskému vyžití. To je třeba brát jako příležitosti, které je nutno vytvořit a nabídnout těmto lidem v jejich obci – pak možná své rozhodnutí změní.“ [Maříková 2005: 559]

„Obecně lze říci, že mladí a staří lidé jsou na venkově poměrně spokojeni. Bohužel se však stále více rozvírají „ramena nůžek“ mezi kvalitou života na venkově a ve městě, což již má, ale do budoucna bude mít ještě větší dopad především na život v malých a středních venkovských obcích. Již dnes by byli někteří mladí lidé, především pak ti, kteří zde nemají vlastní rodinu, ochotni se odstěhovat z venkova, kdyby se jim naskytla vhodná příležitost. Mladí lidé jsou tedy již ochotni vyměnit zázemí rodné vesnice za „cizí město“, kde si musí budovat zázemí nové.“ [Ježdíková 2005: 540]

1.3.1 Hodnotová rivalita

Venkov není pouze fyzické místo s menší hustotou zalidnění, nižším počtem obyvatel a příležitostmi. Při pomyslení na venkov se nám běžně vybaví typická vesnická idylka, na čemž bezpochyby nesou zásluhy klasické tuzemské filmy jako Vesničko má středisková, Bobule, trilogie Slunce seno a mnoho dalších. Stereotypně bývá zobrazován jako poklidné místo k životu, které poskytuje domov zejména lidem s nižším vzděláním, jehož centrem je hospoda a kdesi pod alkoholovým oparem se tam zpomalil tok času.

„Český“ venkov je také často spojován s pitím a popíjením alkoholu, s čímž ruku v ruce jde i spojování návštěvy "klasických hospod" a veselou hospodskou společností spíše se životem na venkově než ve městě.“ [Matoušová, Markvartová, 2011: odst. 73.]

Sociolog Pavel Pospěch (2022) ve svém díle „Neznámá společnost: Pohledy na současné Česko“ venkov rozebírá pohledem politického marketingu jako sociální konstrukt, který představuje venkov jakožto hodnotový svorník. Přičemž tento hodnotový svorník obsahuje pomyslné hodnoty konzervatismu, úcty k tradici, komunitarství, smysl pro řád a odpor proti rychlé sociální změně, avšak je tomu skutečně tak? Zde tento sociální konstrukt venkova označuje za oblíbený nástroj populistické politiky a ptá se: „Proč se populistické špičky z celé Evropy s takovou vervou hlásí ke skupině obyvatel, s nimiž nemají nic společného – a pokud ano, tak společné rozhodně není ani chudoba, ani nedostatek příležitostí?“. Odůvodňuje to tím, že venkov v politické diskusi nabyl nového významu a ten má pramálo společného s již zmíněnou hustotou zalidnění či danou lokací. Z venkova se v politicky-marketingovém diskurzu stává „jiné místo“ a „jiná doba“. Kdybychom měli vyjmenovat vesnické

hodnoty, zaměříme se zejména na něco, co je tradiční, prověřené časem a co odolává projevům kulturní globalizace. Při takovémto náhledu venkov není pouze alternativou měst, ale také současnému neustále se zrychlujícímu globalizačnímu vývoji. [Pospěch 2022: 31-42]

Pospěch (2022) popisuje výše zmíněný sociální konstrukt tak, že byl postaven na představě o existenci alternativní venkovské kultury, která se není schopna svými tradičními kulturními mechanismy adaptovat na rychlost času globálních změn. Avšak tento sociální konstrukt nabízí alternativu, jenž je tisíce let vyzkoušený cyklický model jako strategii proti příčinám globálních změn vyvolaných člověkem. [Pospěch 2022: 38-39]

Kapitola věnující se venkovu z Pospěchova knižního díla „Neznámá společnost“ (2022) se soustředila zejména na velebení pomyslného hodnotového svorníku populistickými stranami, které se jeho zneužitím snažily získat moc. Výzkum, jímž se tato práce zabývá, však s politickým marketingem tak úplně nesouvisí. I přes rozdílnost kontextů může být takovéto hodnotové pojetí rozdílností mezi venkovem a městem pro výzkum podstatné. Zakomponování přetrvávajících tradičnějších hodnot na vesnici či liberálněji smýšlející město mezi možné faktory podmiňující stěhování nebo z(ne)výhodnění daná lokalitou určitě není od věci.

„Zatímco městskému stylu života je připisován důraz na výkon a materiální hodnoty, vesnický způsob života pak dle komunikačních partnerů/partnerek klade důraz především na udržování vztahů v rámci pospolitosti, komunity. Vztahy na vesnici jsou v očích některých komunikačních partnerů/partnerek možná až idealizovány, protože komunitarismus zde představuje pozitivní protipól rozpadu hodnot a vztahů, který je obecně pocíťován v životě současné společnosti. Podle komunikačních partnerů/partnerek se na vesnici "všichni znají" a drží pospolu.“ [Matoušová, Markvartová 2011: odst. 83.]

„Venkov, stejně jako město, je mluvčími spojován s odlišnými hodnotami, životními a kulturními styly. Hovoříme-li o městě a vesnici, objevují se dvojice protikladů, jako nový-starý, moderní-tradiční, uspěchaný-klidný. Pokud půjdeme více do hloubky, pak možná i kosmopolitní nebo spíše globalistický-národní, vlastenecký apod. Hlavní štěpné linie, které lze nalézt mezi široce sdílenými charakteristikami obvykle spojovanými s životem na vsi a ve městě, jsou moderní versus tradiční,

orientace na výkon versus orientace na vztahy, individualismus versus komunitarismus, resp. společenství solidarity, a liberalismus proti konzervatismu. Městskost a vesnickost jsou konstruovány jako vzájemné protiklady za využití diskurzů (symbolických systémů), kategorizací a ideových systémů běžně dostupných v naší kultuře.“ [Matoušová, Markvartová, 2011: odst. 65.]

„Sepětí a vztahování určitých hodnot buď k vesnickému, či městskému prostředí bývá většinou nezávislé na původu komunikačního partnera/partnerky nebo na prostředí, ve kterém trvale žije. Původ či místo trvalého bydliště však hraje roli při hodnocení hodnotových systémů přiřazených k městskému či vesnickému životu.“ [Matoušová, Markvartová 2011: odst. 92.]

1.3.2 Možné důsledky stěhování z venkova do měst

Většinu tázaných zastupují zejména mladí dospělí, kteří se po dokončeném vzdělání potýkají se začátkem svého pracovního života a ruku v ruce s tím se odstěhovali do měst.

„Výzkumy Sociologické laboratoře ukázaly, že právě ve skupině mladých lidí se nejvíce projevuje touha svou vesnici opustit.“ [Současný venkov 2003; Život lidí na venkově 2004 in Maříková, 2005: 559]

Paola Bertolini se ve své studii pro Evropskou komisi z roku 2008 věnuje tématu chudoby a sociálního vyloučení na venkově v různých částech Evropy. [Josef Bernard 2019: 41]

„K rizikovým skupinám řadí Bertoliniová rovněž mladé dospělé potýkající se s nedostatkem pracovních příležitostí, děti, zejména děti z velkých venkovských rodin, seniory postižené problematickou dostupností zdravotních a sociálních služeb a příslušníky etnických menšin.“ [Josef Bernard 2019: 41]

„Z hlediska vztahu města a venkova je jedním z největších problémů vylidňování venkovských oblastí a „zahlcování“ velkých měst a konurbanizací.“ [Alois Slepíčka 1981: 93]

„Méně viditelně působilo vylidňování na úpadek tradic, historických vazeb, kulturního dědictví a vůbec vztah k venkovu, půdě a krajině. Z hlediska demografických

a sociálních znaků se díky selektivní migraci mladých lidí zhoršovala věková a vzdělanostní struktura venkova.“ [Maříková 2005: 556]

„Aby český venkov měl budoucnost, je potřeba, aby ve venkovských obcích žili lidé. V ideálním případě by to měli být lidé mladí, aktivní, kteří mají ke své obci vztah a chtějí v ní žít, nejen nocovat. Zásadním problémem však je, jak takové lidi na venkově udržet. Je potřeba, aby zde mohli uspokojovat své základní potřeby – v první řadě měli práci, dále kvalitní bydlení a dostupné služby, včetně školy a zájmových aktivit pro děti. Zatím jim však venkov nabízí jen klid a přírodu, což bohužel obzvláště mladým lidem k životu nestačí.“ [Maříková, 2005: 558-559]

1.4 Závěrem teorie

Veškeré studie české sociologie se doposud věnovaly fenoménu hodnocení venkova či vnímání případných sociálních z(ne)výhodnění pouze perspektivou jeho obyvatel. Tato studie je inovativní v tom, že na venkov pohlíží zpětně. Takovýto zpětný pohled poskytuje lepší možnosti pro porovnávání mezi venkovem a novým bydlištěm ve městě. Na základě studií výše zmíněných se výzkum bude snažit rozšířit dosavadní vědění právě o tuto neprobádanou perspektivu.

2 Metodologická část

Druhá část práce pojednává o postupech a metodách zvolených pro tento výzkum. Dále je k nahlédnutí stručná charakteristika respondentů a vymezení lokalit venkov – město. Pro práci byl zvolen kvalitativní výzkum v podobě polostrukturovaných rozhovorů.

2.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu

Výzkum se věnuje problematice sociálních znevýhodnění na venkově perspektivou jeho dřívějších obyvatel, kteří se rozhodli natrvalo přestěhovat do města. Konkrétněji se zaměřuje na analýzu důvodů a motivací migrovat z venkova do města a zkoumá jejich vnímání životních podmínek v obou prostředích.

Cílem je stanovit důvod migrace do města, porozumět rozdílům v životních podmínkách a sociálních možnostech respondentů ve městě a na venkově a identifikovat faktory, které mohly přispívat k sociálnímu z(ne)výhodnění těchto jedinců při jejich trvalém pobytu na venkově.

2.2 Metody použité ve výzkumu

Polostrukturované rozhovory by za ideálních podmínek měly proběhnout osobně v kavárně nebo na jiném veřejném místě, ovšem s ohledem na vytíženost respondentů, vzdálenost i rozmanitost měst není vždy fyzická přítomnost možná, tudíž bylo třeba některé z nich uskutečnit online prostřednictvím aplikací umožňujících videohovor. Rozhovor je nahráván na dva diktafony, následně byl vybrán přepis, který byl ve vyšší kvalitě. Nahrávky jsou doslovně přepsány do dokumentu Word, který je vložen do programu MAXQDA, kde jsou nakódovány. Kódy jsou přetříděny do jednotlivých témat, která je spojují. To umožňuje v jednotlivých výpovědích nalézt spojitosti a induktivně z nich vyvodit závěry.

„Výzkumníkovou úlohou je pak nalézt významné struktury v množině všech proměnných, které respondent považuje za relevantní.“ [Disman 2000: 290]

Vzhledem k diverzitě respondentů v našem výzkumu, která se projevuje nejen věkově, ale spíše v jejich orientaci, původu, povolání a dalších klíčových charakteristikách, je přístup k výzkumu zaměřen převážně na idiografický přístup. Tento přístup umožňuje hloubkově zkoumat jedinečné aspekty každého respondenta a porozumět jejich osobním zkušenostem, motivacím a jednáním v kontextu jejich životní situace. Metody idiografického výzkumu jako hloubkové rozhovory a kvalitativní analýza dat jsou použity k zachycení této rozmanitosti a poskytnutí bohatšího porozumění jednotlivým respondentům a jejich jedinečným perspektivám.

2.3 Etické zásady výzkumu

Etika se netýká pouze průběhu rozhovorů a nakládání s daty, ale také má co dočinění s výběrem respondentů. Respondenti byli vybíráni bez jakékoliv diskriminace a předsudků. Všichni zúčastnění byli obeznámeni s účelem výzkumu a jejich rolemi v něm. V rozhovoru bylo s respondenty nakládáno s respektem a pochopením, protože jejich čistě osobní pohledy a názory nezabarvené tím, co si tazatel myslí, jsou pro výzkum prioritou. V případě respondentů, na které byly směřovány otázky například ohledně vnímání jejich národnosti či sexuality na venkově, se bylo nutné předem zeptat, zda je to nijak nepohorší. Pro důvěryhodnost a validitu výzkumu je nepostradatelná jeho *transparentnost*. Respondenti byli informováni o faktu, že je rozhovor nahráván na diktafon, přepsán, nakódován a následně je audio nahrávka s jejich hlasem smazána. Žádné záznamy nebyly nijak spojeny s osobou zúčastněných (pouze čísla).

Veškeré poskytnuté informace slouží pouze pro účely této práce. Výzkum zaručuje respondentům maximální ochranu osobních údajů, *anonymita* je jedním z hlavních pilířů výzkumu.

Po veškerém obeznámení byli respondenti požádáni o jejich informovaný dobrovolný souhlas. Respondenti jsou nadále během rozhovoru oprávněni ho kdykoliv přerušit. V případě, že respondentům bude daná otázka nepříjemná, nemusí na ní odpovídat.

Odměna formou malého pohoštění (ať už pozváním na kávu nebo darováním nějaké bonboniéry) pro respondenty nebude přímo motivační, avšak jako honorář za

účast na studentském výzkumu by měla být dostačující a má symbolizovat jistou formu vděčnosti za jejich dobrovolnou participaci.

2.4 Shrnutí hlavních témat rozhovorů

Kvalitativní výzkum je polostrukturovaný. Na hlavní trojici otázek se staví celý výzkum. Hlavní otázky jsou rozdrobeny do výzkumných podotázek, pro větší přehlednost odpovědí. Jejich formulace slouží pro dosažení s tématem co nejsouvislejších zjištění. Každá z nich bude během výzkumu improvizovaně rozvedena na základě odpovědí či charakteristických rysů respondenta pro dosažení co možná nejosobitějších výsledků. V následujících odstavcích jsou rozepsány hlavní témata, kterými se výzkum zabývá. Dále jsou k nahlédnutí i jistě „speciální“ témata pro respondenty, kteří svojí charakteristikou ve vzorku více vyčnívají.

Po obeznámení s výzkumem a udělení informovaného souhlasu respondenti čelí otázkám na jejich osobu a životní situaci ve snaze trochu rozproudít konverzaci a také pro lehké doplnění jejich charakteristik.

První hlavní téma se týká důvodu, které vedly respondenty k přestěhování se z venkova do města a co jim tato změna bydliště přinesla, popřípadě vzala. Druhé hlavní téma se zabývá dosavadními zkušenostmi respondentů s bydlením na venkově a jeho zpětným hodnocením. Třetí hlavní téma se zaměřuje na respondentovo osobní vnímání případných sociálních zvýhodnění i znevýhodnění, které jsou podle nich pevně spojeny s trvalým usazením se na venkově.

Dříve zmíněná „speciální“ témata uzpůsobená individuálně pro respondenty, kteří svými charakteristickými aspekty „vyčnívají“ ve vzorku, se budou ptát na otázky spojené například s vnímáním sexuální či etnické menšiny na venkově. Dále se výzkum bude zaměřovat na témata spojená s „téměř povinným“ či „nedobrovolným“ stěhováním, což se týká třeba respondentů, kteří jsou povoláním voják a kněz. Pro výzkum bude zajímavé jejich vnímání této „nedobrovolné“ migrace.

Rozhovor je zakončen tím, že se výzkumník zeptá respondentů, zda bylo podle nich vše vyřčeno a poděkováním, které bude případně s odměnou vyjadřující vděk za účast.

2.5 Parametry selekce respondentů a lokalit

Respondenti byli sháněni zejména metodou „snowball“. Šance na účast ve výzkumu byly pro všechny rovnocenné. Při výběru jednotlivých respondentů byla snaha o docílení co největší rozmanitosti charakteristických prvků, které mohou znamenitě ovlivnit jejich odpovědi.

2.5.1 Parametry selekce respondentů a jejich stručná charakteristika

Všechny respondenty spojuje jejich venkovský původ a následné přestěhování do velkoměsta za účelem trvalého usazení se v něm. V následujících řádcích jsou individuálně vypsány jejich stručné charakteristiky, které by pravděpodobně mohly částečně souviset s jejich zásadním životním rozhodnutím se přestěhovat do měst a poskytnutými odpověďmi. Charakteristiky jsou velmi obecné, aby si je nebylo možné spojit s konkrétní osobou a byla tak dodržena slíbená anonymita.

Respondent č. 1

První respondentka je žena v přibližném věku 27 let. Po úspěšném dokončení inženýrského titulu na vysokém technickém učení v Brně se se svým přítelem přestěhovala do společného bytu v bezprostřední blízkosti Prahy, kde oba nastartovali svou profesní kariéru.

Respondent č. 2

Druhý respondent je muž v přibližném věku 28 let. Po úspěšném dokončení inženýrského studia na Brněnské Univerzitě obrany se přestěhoval s přítelkyní do společného bytu v Praze, kde oba začali pracovat s uplatněním svého oboru. Tento případ je zajímavý v tom, že pracovní místo v dané lokalitě, které naplno využívá jeho profesní potenciál, mu bylo přiděleno armádou bez ohledu na jeho svobodnou vůli a osobní preference.

Respondent č. 3

Třetí respondent je muž v přibližném věku 24 let. V útlém věku vyrůstal v menším městě a následně se rodiči a sourozencem přestěhovali na venkov za zbytkem rodiny (prarodiče, sourozenci rodičů apod.). Během studia na střední škole ve Vysokém Mýtě obýval intr a posléze se vydal studovat stavařinu do Brna, kde již několik let

trvale bydlí v bytě, který si prací při studiu sám financuje. Podle jeho slov zde po studiu plánuje nadále zůstat kvůli kariéře.

Respondent č. 4

Čtvrtá respondentka je žena v přibližném věku 25 let. Po dokončeném středním odborném vzdělání s maturitou šla studovat na Vysoké učení technické v Brně. Momentálně navazuje s ambicí dosáhnout inženýrského titulu. V Brně si s přítelem pronajímá byt a má zde i trvalý pracovní úvazek v oboru. Podle jejího vyjádření zde hodlá po studiu nadále trvale bydlet a pracovat.

Respondent č. 5

Pátý respondent je muž v přibližném věku 50 let. Ve svém mládí úspěšně dokončil magisterský titul na Právnické fakultě v Brně, kam se také následně přestěhoval s účelem se zde usadit. Současně v Brně pracuje jako vysoce postavený úředník a bydlí v bytě se svou rodinou, která je tvořena jeho ženou a dvěma potomky.

Respondent č. 6

Šestá respondentka je žena přibližného věku 25 let. Po dokončeném středním vzdělání v oboru pedagogiky se respondentka přestěhovala od rodičů na venkově do bytu v Olomouci, který si celý sama pro sebe i financuje. Současně tam studuje Vysokou školu se zaměřením na speciální pedagogiku. Zároveň pracuje na částečný úvazek pro charitu. Olomouc ji okouzila. Plánuje tam již trvale zůstat a je jen otázkou času, kdy se k ní přestěhuje její partner, který je původem ze sousední vesnice.

Respondent č. 7

Sedmý respondent je muž přibližného věku 50 let původem z Polska. Po dokončení studia na teologické fakultě v Polsku se stal katolickým knězem. Češtinu ovládá plynule, jelikož na českém území provozuje svou činnost už několik desítek let. Jsou tomu asi dva roky, co byl církví „převelen“ po cca patnácti letech působení na venkově do města. Pro výzkum může být zrovna pohled duchovního potencionálně velmi zajímavý, protože se střetává s lidmi z různých vrstev na denní bázi. Setkal se ve městě se značně liberálnějšími postoji? Jak na tuto problematiku nahlíží z hlediska víry?

Respondent č. 8

Osmý respondent je muž v přibližném věku 26 let. Celý život bydlel v rodinném domě na malé vesnici, která k roku 2021 ani nedosahovala počtu 100 obyvatel a je tedy

ve správě vesnice sousední. Po dokončeném středním odborném vzdělání se přestěhoval do Svitav, kde podniká.

Respondent č. 9

Devátý respondent je muž v přibližném věku 23 let. Ve své pubertální fázi, když ještě trvale bydlel se svými rodiči na vesnici, zjistil, že jej začaly přitahovat i osoby stejného pohlaví. Po dokončení středního vzdělání s maturitou se sám odstěhoval na trvalo do Prahy, kde zpočátku studoval vysokou školu, avšak v prvním ročníku studium přerušil a začal střídat různá zaměstnání (převážně za barem, catering a příležitostné práce). V Praze si od té doby pronajímá byt, a dokonce si tam pořídil i domácího mazlíčka. Podle jeho tvrzení zde již plánuje trvale žít. Momentálně pracuje pro cestovní kancelář. Pro výzkum bude zajímavé, zda je možné, že jeho orientace vedla k rozhodnutí se přestěhovat do liberálnější smýšlejícího města, popřípadě jaké vnímá rozdíly.

Respondent č. 10

Desátý respondent je muž v přibližném věku 25 let. Po dokončeném středním vzdělání s maturitou na obchodní akademii trvale pracuje mimo jeho obor. Původem je z Ukrajiny, avšak v Čechách bydlí již od útlého dětství, takže jeho čeština je téměř bezchybná a bez ruskojazyčného přízvuku. Netrvalo tomu dlouho a už na začátku svého ekonomicky aktivního života se přestěhoval z rodinného bytu na venkovské periferii do Pardubic, kde současně trvale žije s přítelkyní a pracuje.

2.5.2 Parametry selekce měst a vesnic pro výzkum

Práce se nezabývá konkrétními venkovskými lokalitami ani městy, spíše se soustředí na obecnou rozdílnost sociálních aspektů těchto způsobů trvalého bydlení. Typickou sídlištní jednotkou venkova je vesnice. Všechny vesnice původu respondentů se nacházejí v Pardubickém kraji. Pro vymezení venkova a města je ve výzkumu použit jako identifikátor počet obyvatel. Tato práce pojímá za vesnici obec, jejíž počet obyvatel v době výzkumu nepřekračoval 2000. Zároveň výzkum bere v úvahu pouze města s počtem obyvatel přesahující 20 000.

Díky rozmanitosti vesnic i měst a dichotomickému vymezení nutných parametrů lokalit lze s čistým svědomím říct, že se jedná o obecnou perspektivu, mezi bydlením na venkově a ve městě osobním pohledem vybraných respondentů.

Z důvodu slabší sociální diferenciaci na venkově by bylo možné odhalit totožnost respondentů na základě jejich stručných charakteristik a názvu vesnice původu. Proto ve výzkumu nejsou uvedeny vesnice původu respondentů. S tím se pojí i jedna výjimka. Jelikož je jedním z respondentů kněz, tak v jeho případě není uvedeno ani město, kde vykonává svou činnost.

Pro možnou účast ve výzkumu nepřipadalo v úvahu bydlení dočasné, jako třeba dojíždění na intr nebo kolej pouze za účelem studia. Taktéž by k výzkumu neměli být připuštěni ti, kteří prakticky bydleli na „předměstí“. Myšleno na vesnici, která svou polohou a jednoduchou dopravou téměř hraničí s městem. Respondentovo předešlé trvalé bydlení na vesnici je samozřejmostí a následná meziměstská migrace již není podstatná.

2.6 Provedení Empirické části a Závěru

Před analýzou je stručně rozepsán průběh rozhovorů společně s fakty, které lépe umožní porozumět výsledkům výzkumu.

Poté je taktéž stručně popsán průběh kódování. Kódy, které byly použity pro výzkum jsou k nahlédnutí v příloze.

Dále je uvedena „Tematická analýza“, kde jsou podle struktury rozhovoru (příloha) ve větách vypsána témata, která v rozhovorech zaznívala.

Po tematické analýze je k nahlédnutí „Prezentace výsledků“. Zde jsou rozhovory rozepsány v podkapitolách „Doprava“, „Společenství“, „Fyzické prostředí“, „Důvody vedoucí k přestěhování“, „Studium a práce jako hlavní motivace pro stěhování do města“ a „Plány do budoucna“. Doprava byla zdaleka nejvíce zmiňovanou problematikou, proto si vysloužila vlastní podkapitolu. Společenství zahrnuje například sociální vztahy v dané lokalitě a jejich změnu způsobenou změnou bydliště. Taktéž třeba jisté společenské jevy, které se v dané komunitě odehrávaly, či momentálně v té městské odehrávají. Fyzickým prostředím se zde myslí například míra občanské

vybavenosti, dostupnost přírody, či ruch nebo naopak klid, který je v respondentových očích propojen s danou lokací. Důvody vedoucí k přestěhování není nejspíše třeba více rozebírat. Dále jsou rozebrány motivace ve městě nadále trvale bydlet. To vše je zakončeno podkapitolou věnující se tzv. „plánům do budoucna“. Zde se převážně jedná o odpovědi respondentů na otázku, zda se hodlají někdy vrátit bydlet na venkov.

Protože se všechny témata proplétají a odpovědi respondentů, například na otázky směřující k venkovu, vždy zahrnovaly kontrast s městem. Tudíž zde by zde bylo složité rozdělit podkapitolu „Fyzické prostředí“ na město – venkov. Přesto kapitoly popisující dopravu, komunity, prostředí či práce a studium mají takový „řád“. Pozvolna přecházejí z dominantně diskutovaného venkovu až do města, během čehož se tyto dva způsoby obydlí doplňují a dělají si kontrast.

Po prezentaci výsledků nás práce přivádí k závěru. V závěru bude v návaznosti na teoretickou část snaha o rozšíření dosavadních znalostí v problematice venkov – město. To bude provedeno zodpovězením třech hlavních výzkumných otázek. Taktéž zde budou zmíněny limitace výzkumu.

3 Empirická část

3.1 Průběh rozhovorů

Jednotlivé rozhovory trvaly v průměru zhruba 22 minut. Většina jich proběhla v online prostředí prostřednictvím sociální sítě Messenger nebo programem TeamSpeak, který umožňuje hlasovou komunikaci i její nahrávání. V případě použití Messengeru bylo nutné nahrávat na diktafon zvuk z počítače. Pokud to okolnosti dovolily, rozhovory probíhaly osobně. Oproti plánu, kdy se počítalo s rozhovory nejlépe na veřejných místech, se zbylé rozhovory uskutečnily převážně v původním venkovském domě respondentů formou pozvání na kávu nebo čaj. Online rozhovory proběhaly zcela bez komplikací a respondentům časově více vyhovovaly kvůli jejich časové vytíženosti. Rozhovory, které se odehrály osobně teda obnášely fyzickou návštěvu výzkumníka ve vesnici, ze které tázaný pocházel. Protože mnozí z respondentů měli z vlastních zkušeností porozumění pro studenta, který provádí výzkum pro svou bakalářskou práci, tak byli vstřícní a pozvání výzkumníka do jejich rodinného domu jim nedělal žádný problém.

Před rozhovorem byl respondent obeznámen s výzkumem a požádán o dobrovolný a informovaný souhlas. Dále se také mluvilo „mimo diktafon“, od čehož se očekávalo nějaké to „rozproudění“ konverzace a lepší vzájemné „poznání“. Většinou se jednalo o témata spojená právě s problematikou výzkumu, respondentovi byly třeba ukázány otázky a mohl se doptávat, to mělo pozitivní vliv na rozsah a obsah odpovědí. Odpovědi tedy byly častokrát konkrétnější a pro výzkumníka lépe zpracovatelné a přehledné.

Během rozhovoru se často ozýval smích a občas mladšímu respondentovi tzv. „ulítla od úst“ i nějaká ta vulgarita, ale to bylo nejspíše zapříčiněno i tím, že je zpovídal prakticky ne o tolik mladší vrstevník. Jevy jako nervozita nebo otálení nad zodpovězením otázky se v průběhu rozhovorů nevyskytovaly. Jde tedy říct, že rozhovory probíhaly v klidné atmosféře a nehodnotícím prostředí, které respondentům umožňovalo se jaksí uvolnit a zodpovídat na otázky zcela přirozeně.

Jako jedinou pro takový běžný výzkum asi netradiční zajímavostí byl rozhovor s respondentem, který je povoláním kněz. Tento rozhovor se uskutečnil na přání

respondenta v hospodě u piva při pomalé hře šachů. Ta byla ve víru otázek a odpovědí z respondentovy strany pozastavena pro lepší soustředěnost na výzkum.

3.2 Kódování

Kódování rozhovorů tedy probíhalo prostřednictvím programu MAXQDA. Ač se výzkum snaží docílit nalezení shod, které výpovědi respondentů spojují a nalézají jistou pravidelnost, nelze je s čistým svědomím pro velikost vzorku prohlásit za neměnný fakt. Výzkum má spíše formu explorační a osobní zkušenosti, dojmy a vnímání pobytu na venkově/městě obecně budou silně ovlivněny individualitou respondentů. Pro dosažení lepších výsledků by byl třeba větší vzorek a více výzkumníků, kteří by výzkum prováděli.

Kódy vznikaly tzv. „za pochodu“ s každým respondentem nabývaly na množství a bylo tedy třeba je i zpětně do rozhovorů doplňovat. Taktéž je bylo nutné částečně zredukovat do obecnějších kódů. Ovšem jejich individuální pojetí napříč respondenty bylo případně uchováno v poznámce pro lepší zpětné porozumění.

Veškeré kódy použité pro výzkum jsou k nahlédnutí v příloze.

3.3 Tematická analýza

Tato podkapitola se věnuje vyzdvihnutí témat, které se v rozhovorech objevovaly. Respondentům byly kladeny otázky obecnějšího rázu a co odpoví bylo pouze na nich. To jen více zindividualizovalo témata, kterých se rozhovor dotýkal. Témat je vskutku mnoho a je tedy třeba si v nich udělat pořádek. Pro větší přehlednost zde budou vypsány v rámci možností postupně podle struktury rozhovorů.

Úvodním tématem je hrubé popsání vesnice, ve které respondenti trvale bydleli. Výzkumník se ptal například na odhadovaný počet obyvatel, míru občanské vybavenosti, vzdálenost nejbližšího města, ale i jeho velikost a podobně. To vše bylo doplněno o otázku, zda se respondentova nejbližší rodina nachází na venkově.

Dalším tématem je sociální zvýhodnění a pozitivní zkušenosti z trvalého obývání venkova zpětným pohledem respondenta. Respondenti převážně vzpomínali na lidové či rodinné prostředí, ve kterém panovaly blízké sousedské vztahy. Také

zmiňovali množství pozitivních sociálních kontaktů, které zanechaly právě na venkově a v jeho okolí. Nejen v souvislosti s tím se objevovalo i téma bezpečného dospívání. Během dospívání respondenti často zmiňovali i to, že vesnice je naučila i jisté pracovitosti tzv. „makat rukama“. Dále jako velké pozitivum zmiňovali jistou svobodu, volnost, klid a ticho. Jako jeden z hlavních pilířů je uváděno větší propojení s přírodou, to se v rozhovorech objevovalo vážně velmi často a k tomu i respondentův důraz na blízkost lesa. S tématem přírody je jaksí svázané i vlastnění zahrady, které bylo taky velmi pozitivně vnímáno. V neposlední řadě je třeba zmínit jejich důraz na nižší životní náklady na venkově. Rozhovor byl zakončen otázkou na jejich celkovou spokojenost s trvalým bydlením na venkově.

S tím jsou spojeny i znevýhodnění a negativní zkušenosti trvalého obývání venkova. Pro respondenty byla bezesporu nejzásadnější otázka dopravy. Doprava byla často zmiňována v kontextu menší dostupnosti služeb, kvůli které bylo nutné dojíždět do nejbližšího města. Pokud spoje vůbec nějak jezdily, bylo jich málo. To u většiny tázaných mělo za následek nutnost si zařídit řidičský průkaz a dopravovat se sám. Jelikož jsou respondenti převážně zástupci mladší generace, nejen doprava jim komplikovala jisté kulturní vyžití. Na venkově často zažívali nudu a stereotyp, a to zejména v (post)pubertálním věku. Jelikož zejména menší vsi zrovna nepřekypovaly jejich vrstevníky, tak i přes přítomnost rodiny a blízkých sousedů zažívali jistý pocit izolovanosti. Sousedí nebyli vždy idylicky přátelští, naopak se v rozhovorech objevovalo i téma sousedské rozepře a šíření nebo přímo vytváření pomluv a drbů, které se na vesnici díky propojenosti lidí pohybují „nadvukovou“ rychlostí. S tím je spojený i jistý stud za výstřednost, tou je myšleno třeba i změna stylu v oblékání v pubertě, ale také například majetková závist. S dopravou a vzdálenostmi je velmi úzce svázána i dostupnost škol a práce v okolí venkova. Školy si respondenti často vybírali pouze v okolí s ohledem na dostupnost, výběr práce byl omezený a platové ohodnocení nenaplnovalo jejich představy. Obecně lze říci, že respondenti vnímají venkov pro rozvoj mladého člověka jako omezující.

Navazující tématem jsou důvody, které vedly respondenta k přestěhování se z venkova do města. Nejčastěji se objevuje téma jako práce a věci s ní spojené. Dále je studium na vysoké škole, větší atraktivita pro mladé lidi obecně, partner či partnerka, větší společenské vyžití, vidina (nutnost) životní změny a osamostatnění se od rodičů. Mimo tento hlavní proud se zde jako důvod objevila i povinnost z profese.

Po přestěhování se objevuje téma bydlení ve městě a s ním spojené zvýhodnění. Primárně to byla dostupnost všelijakých služeb, obchodů, hřišť a podobně. Nejen mladí lidé ocenili vyšší míru socializace a někteří zmínili i to, že od přestěhování svůj život považují za zajímavější nebo i svobodnější (zejména co se výběru služeb a aktivit týče). Z toho plyne vyšší atraktivita mětského způsobu žití pro mladší generace. S vyšším počtem lidí jde ruku v ruce i bohatší škála potencionálních pozitivních kontaktů. S pozitivy města jsou provázány i velké množství nabídek práce, zkušeností v oboru a lepší infrastruktura. Co se infrastruktury týče, důraz respondenti kladli na MHD a dobrou dostupnost vlaku. To vše je završeno vyšším pocitem anonymity, který někteří také kladně hodnotili.

Ovšem život ve městě si bere svoji daň. Mnozí respondenti mezi negativa zařadili právě roztěkanost a vyčerpanost, kterou jim ruch velkoměsta přináší. Omezení kontaktu s rodinou a menší svobodu, o kterou je připravil nejspíše i jistý pomyslný řád zajišťující, aby takové množství lidí ve městě mohlo pospolu nějak žít. S tím je spojené bydlení v bytě, tam je třeba neustále brát na vědomí sousedy a respektovat právě nějaké to soužití. S bydlením na bytě se párkrát i objevila zmínka o jisté izolovanosti, pocitu sociálního vyloučení, snížené míře socializace a uzavřením se do sebe. Malá dostupnost přírody je zde doplněna o větší rušnost zapříčiněnou dopravou a četností lidí. Mezi zmíněnými problémy je i vyšší výskyt sociální patologie, která svými vlastnostmi k ruchu a neklidu jen přispívá. A na rozdíl od vesnice jsou zde pocíťovány vyšší životní náklady, ty jsou ovšem částečně vykoupeny lepším platovým ohodnocením.

Všechny respondenty spojuje jejich „pravidelné“ vracení se na venkov. Ať už za rodinou, přáteli, domácími mazlíčky, přírodou, pomocí s prací kolem domu nebo rekreací, všichni se navracejí zpět. Vracení se na venkov je doplněno o otázku na interval, jak často se vrací. Párkrát bylo zmíněno i prohloubení či dozrání vztahů po odstěhování.

Respondenti byli také tázáni na otázky a motivace týkající se jejich budoucího směřování v perspektivě trvalého bydlení. Velký podíl preferuje v budoucnu venkov, ovšem až jako místo pro založení rodiny, či na stáří. Někteří plánují menší město, které podle nich proplétá benefity města s benefity venkova. A jiní se již nikam natrvalo přestěhovat neplánují.

Mimo hlavní témata se práce zabývala i vnímání hodnotové stránky. Vyskytují se zde témata jako otevřenost novým názorům, odvaha/strach se projevit daný lokací, tradičnější či naopak otevřenější pojetí víry, sexuality a tak dále.

3.4 Prezentace výsledků

Nyní se práce přesouvá k podkapitole „Prezentace výsledků“, kde budou témata hlouběji rozepsána. Postoje a vnímání problematiky jsou uváděny převážně hlediskem většiny a jsou doplněné o postoje jednotlivců prostřednictvím výňatků z rozhovorů

Před prezentací výsledných zjištění je třeba uvést pár faktů, které výzkum doprovázejí a je to nutné pro jeho lepší pochopení. V první řadě je třeba zmínit, že výsledky jsou orientované zejména na mladší generaci. I v případě starších respondentů byl brán jejich zpětný pohled na venkov z mládí. Spokojenost s předešlým trvalým bydlením na venkově byla nemálo podmíněna počtem lidí a mírou občanské vybavenosti, již vesnice disponovala. Přímo úměrně s vyšším počtem obyvatel a větší občanskou vybaveností na pomyslné škále spokojenosti stoupalo i zpětné pozitivní hodnocení venkova. S tím souvisely i motivace se tam třeba někdy v budoucnu vrátit.

Respondenti by se ve snaze pro lepší pochopení dali řadit do třech skupin na základě jejich charakteristik a životní situace.

- 1) Mladí (23 až 30 let) s dokončeným/prozatím nedokončeným vysokoškolským vzděláním, kteří jsou na počátku své profesní kariéry a již při studiu pracují ve svém oboru. V případě, že mají již dostudováno, tak pracují v oboru taktéž, ovšem už na plný úvazek. Tato skupina tázaných byla ve vzorku většinová.
- 2) Mladí (23 až 30 let), kteří po střední škole nastoupili do pracovního procesu.
- 3) Zástupci starší generace (+50 let), kteří jsou oba vysokoškolsky vzdělaní. Jeden je vysoce postavený státní úředník a otec od rodiny, druhý je povoláním kněz.

Větší podíl respondentů pochází z občansky dobře vybavených vesnic. Často zmiňovali dostupnost mateřské i devítileté základní školy. S tím spojovali i dostupnost kroužků. Praktický lékař a různé obchody byly pro většinu taktéž dostupné. Naopak respondenti z menších vesnic do 1000 obyvatel byli nuceni za těmito službami a vybaveností dojíždět buď do okolních spádových vesnic či menších měst.

Menší města byla dostupná všem respondentům ve vzdálenosti od 6 do 15 kilometrů. To znamená, že města v blízkosti byla vzdálena v průměru deset minut autem.

3.4.1 Doprava

Doprava na venkově je všem známá, netřeba uvádět, že lidé bez možnosti auta jsou zde odkázáni pouze na omezené množství spojů autobusových linek nebo na vlak. Ač většina tázaných pochází ze spádových (střediskových) vesnic, doprava pro ně byla dle jejich tvrzení každodenním problémem. Z důvodu vzdálenosti jimi preferovaných škol či zaměstnání to pro respondenty často obnášelo brzké ranní vstávání v tzv. „nekřesťanských hodinách“, pobyt na intru a v horších případech i volbu střední školy založenou ne na osobních preferencích, ale spíše na její vzdálenostně podmíněné dostupnosti.

Respondent č.4: (Pozice. 16)

Na střední, kterou jsem si vybrala, vlastně byla jako dost, dost daleko, takže jsem musela vstávat i třeba v 5 ráno, což bylo jako velice, velice nepříjemný a brigády to samý.

Respondent č.9: (Pozice 33)

Já jsem určitě jako vybíral z omezeného počtu. Spíš jsem si vybral jako nějaký obor, kterej by mě asi mohl bavit jako do budoucna. S tím, že jsem si našel jako nejbližší město, že jo. Kam bych mohl jít.

Pokud bylo město v lepší dojezdové vzdálenosti, někteří respondenti se uchylovali k užití kola a později v případě, že ho vlastnili a měli již oprávnění, tak i k užití menšího motocyklu.

Respondent 5: (Pozice. 19)

Ale, ale že by ta dostupnost byla nějaká dramaticky omezená, to ne. Tak v tom věku na střední škole jsem tu dopravu začínal řešit jízdou na kole, což, což bylo dostupný anebo jsme pak měli malý motocykly a už jsme se občas někam dopravili i sami.

Jiným zmiňovaným problémem byla doprava jako prostředník ke společenskému vyžití. Pokud člověk vyrazil s kamarády do menšího města například na koktejl nebo do tanečního klubu, jednoduše někam, kde nezavírají v deset a je tam větší možnost narazit na vrstevníky, tak se s tím pojila nutnost, aby si respondent předem domluvil nějaký odvoz domů.

Respondentka 6: (Pozice. 31)

Ne, jakože já bych asi chtěla vypíchnout to, že byla docela problematický, že když jsem chtěla jít někam večer ven, tak vlastně jsem mohla do toho nejbližšího města, kde ale se obtížně jako dostávalo domů.

Venkov podle velké části respondentů vyvíjí na jednotlivce nátlak zařídit si řidičský průkaz.

Respondentka 6: (Pozice. 87)

Jo, napadá mě takovej, takovej fakt, kterýho jsem si všimla, až když jsem začala bydlet v tom městě, že spousta mladejch lidí ve městě si nedělá řidičák. Tak, že třeba to, že jsem tam právě jako trošku izolovaná na tý vesnici tak, nebo i moje vrstevníky tam donutilo dost brzo začít jako řídit a jsou daleko běžnější, nebo jsou takový možná jako. A možná v něčem i jako schopnější, protože na tý vesnici musíš hodně věcí jako zvládat dřív. Nebo je to takový, že tě to vážně ve všem jako víc... že v něčem víc dospěješ, tak ale napadá mě to jen s tím řízením třeba nebo i právě celkově jako s nějakým staráním se kolem baráku, a tak no že...

Pár respondentů vyzdvihlo myšlenku, která by se mohla svým zněním podobat jednomu ze skautských hesel „vždy připraven“. Myšlenka tkví v tom, že časový plán respondentů je ovlivněn venkovními vlivy. Tím je myšlen například jízdní řád, otevírací doba potravin nebo právě ty odvozy. Z toho vyplývá, že venkov často vyžaduje například jít na nákup právě v často omezené otevírací době, „koupit pečivo na víkend“, přivstat si na ranní spoj anebo si předem domluvit odvoz před bujarým večírkem v nedalekém městě.

Respondent 2: (Pozice. 54)

Na tý vesnici se musí trochu víc jako plánovat ty věci, co si člověk kde koupí, kde, kam zajede a taky furt trošku ztrácí čas tím, že musí někam daleko jezdit...

Respondentka č.6: (Pozice. 87)

A možná v něčem i jako schopnější, protože na tý vesnici musíš hodně věcí jako zvládat dřív. Nebo je to takový, že tě to vážně všem jako víc... ž v něčem víc dospěješ tak ale napadá mě to jen s tím řízením třeba nebo i právě celkově jako s nějakým staráním se kolem baráku, a tak no že. A ti moji vrstevníci, kteří vyrůstali celej život ve městě a setkám se s nima třeba teďka, tak jsou podle mě v něčem míň vyspělý třeba.

Dopravu ve městě si většina chválila, ovšem objevily se zde i výjimky. Respondenti si ve všech případech, kdy jí město disponovalo, chválili infrastrukturu městské hromadné dopravy. Konkrétně ji dost zmiňovali právě s tím společenským vyžitím, tedy v nočních hodinách. Důležitá pro ně byla i dobrá dostupnost vlakového nádraží, což bylo na venkově problémem.

Respondent 9: (Pozice. 110)

Jako i doprava že jo. Jako my tady máme že jo v Praze MHD. Takže jedu třeba 6 kiláků jenom 10 minut. Takže kdybych se chtěl dostat do jakoby z vesnice na vlak, tak jedu prostě hodinu. Což je jako fakt blbý no.

Respondent č.7: (Pozice. 41)

Tak ty možnosti se změnily, protože tam mám vlastně blízko vlak. Dostaneš se opravdu všude, dostaneš se všude. Jo takže. Půjdu pěšky, že jo, vezmu si psa a pojedeme vlakem, kam chceme, že jo.

V případě užití automobilu už to bylo rozporuplné. Respondenti, kteří se ve městě pohybují spíše autem popisovali, že cesta do cíle je vyjde podobně jak na vesnici. Složitost dopravy ve městě, zácpy, semaforey a tak dále cestu prodlouží natolik, že se časově rovnala té delší, avšak plynulejší na venkově.

Respondent č.2: (Pozice. 72)

Když to já teďka musím všude buď jet nějakým MHD anebo autem a furt někam jako dojíždět za něčím a furt strávím hroznýho času jako v tej dopravě. Proč, páč, vlastně je to nakonec to město, jak je větší rozlohou než ta vesnice, tak je to všechno dál. A teď, jak je tam ještě hodně lidí, tak se to tím komplikuje, že tam jsou zácpy, různé výluky, a tohle jakoby je fakt docela velká potíž potom.

3.4.2 Společenství

Společenské vyžití na venkově je další často zmiňovanou a pro respondenty důležitou problematikou. Netýká se to pouze nějakého kulturního vyžití či honbou za zábavou s přáteli, ale také sousedských vztahů, trávení volného času a dospívání na venkově.

Respondenti, kteří pocházeli z obcí s vyšším počtem obyvatel a dobrou občanskou vybaveností (zejména se základní školou), více zmiňovali velkou četnost pozitivních sociálních kontaktů právě na venkově, odkud se přestěhovali.

Respondentka č.1: (Pozice. 37)

Jo, tak samozřejmě toho času bylo víc když člověk studoval, ten volnej čas se trávil jinak, než když teďka vlastně chodím do práce, ale při studiu ten volnej čas jsem trávila hodně s kamarády, protože vlastně většina mých kamarádů pochází tam z okolí, kde jsem bydlela, kde vlastně jsem vyrůstala, v okolí vesnice.

Zatímco respondenti z malých vsí tuto dispozici spíše připisovali městu.

Respondent č.3: (Pozice 53-56)

Určitě jsem ve městě objevil spoustu nových lidí a objevil jsem spoustu kamarádů, s kterýma už teďka plánujeme dovolené a to všechno, takže já si myslím, že nové lidi,

nové, úplně nové obzory, jak se dá vlastně vůbec žít. To voni jako vůbec neřeší nějaký věci, co jsme řešili my.

Ze společenského hlediska všichni respondenti popisovali venkov jakožto rodinné prostředí s osobitějšími sousedskými vztahy, které podle dalších výpovědí nemusí být zásadně pozitivně laděny.

Respondent č.8: (Pozice. 5)

To je fajn v tom, že ta vesnice je taková jako rodinná. Všichni se znáte, jo, máte takovej spolu dobrý vztah, Jo, že prostě kamkoliv přijdeš, tak se s těma lidma vlastně znáš, dá se říct znáš, což je super.

Respondent č. 3: (Pozice 80-81)

To víš, mělo to výhody a nevýhody. Výhody byly určitě jakoby, že jsem byl v rodinném prostředí, že jsme měli třeba psa, kterýho jsme si nemohli pořádit do bytu a tak, taky jako třeba bazén.

Respondent č.9: (Pozice. 28)

Když jsem bydlel jako na vesnici, tam to bylo jako určitě super, že jsme se jakože všichni znali z vesnice. A bylo to takový, jakože takový domácí prostředí.

Pozitivně respondenti mluvili například o vzájemné výpomoci se sousedy, o přátelských vztazích s nimi a dobré domluvě. Domluva se vztahuje třeba na rušení nočního klidu, rámus při pracích na zahradě, oslavách atd., respektive jako pozitivní respondenti nejspíše vnímali tu vzájemnou toleranci a osobitější vztahy, které na venkově pociťovali.

Respondent č.8: (Pozice. 50)

Tím, jak prostě ta vesnice jako je taková, nebo že jo, taky prostě stará vesnice jsou tam, je tam hodně, je tam hodně starejch lidí, jo tak víš, jak to je s těma starejma lidma. Oni jsou prostě jakoby naučený na takovou tu, takový to, že prostě jo 2 lidi se na sebe naštvou, tak si to půjdou říct a jsou jako a je to zažehnaný víš, není to jakoby jo, neřeší se to čistě nějakajma pravidloma, nějakajma zákonama jo, že v 10 hodin musíš jako se vypnout a jít spát jo, že prostě ty lidi se prostě jako domluví jo, něco jim vadí, přijdou, řeknou, odejdou a jede se prostě dál, chápeš jo. A právě tím jakoby, že jsem byl jako třeba nějak v pohodě se sousedama, jak říkám, že jo, hnedka vlastně vedle jsme byli jakoby, dá se říct dobrý kamarádi, naproti taky v pohodě, tak prostě tadyto se vůbec neřešilo.

Respondent č.10: (Pozice. 34)

To mi zas přišlo, že klidně předtím byly lepší vztahy. Jako lepší vztah. Tam to bylo takový soukromý, tam těch lidí bylo míň, znali jsme se dlouho. Tady vlastně jsem chvíli, takže těch lidí ještě tolik neznám. A když už jo, tak ne, tak jako osobně, jo.

Ovšem má to i svou odvrácenou stranu. Hodně respondentů zmiňovalo fenomén takové té „typické vesnické drbárny“ a zdůrazňovali rychlost, kterou se tyto klepy šíří. Založena na pravdě nebo ne, zpráva je už v oběhu a všichni ji berou na vědomí. S tímto fenoménem je spojena i majetková závist, která se ve vesnických klepech podle výpovědí také často objevovala, a to zejména u respondentů z finančně lépe zajištěných rodin. Připojme k tomu klepy o dotyčné osobě, která si je na svůj účet vysloužila například svou výstředností v pubertě, kdy se chtěla nějakým způsobem sebevyjádřit.

Respondentka č.1: (Pozice. 107)

No tak tím, jak vlastně se žije na vesnici, tak každé s každým mně přijde, že se zná, když se stane něco, nějaký fopá a někdo něco, nevím, někomu se něco stane, tak mi přijde, že se to tak rozkřikne a šíří se to a strhne se okolo toho velká debata, když to ve městě, tam se zná minimum lidí, tam prostě soused neví, kdo bydlí vedle něho, tak tam vyložené tohle kolečko není no, na tý vesnici je to takový víc, taková drbárna, co myslím.

Respondent č.6: (Pozice. 75)

Asi mě hodně právě napadají tady tyhleto vztahový věci mezi těma lidma nějaký drby nebo třeba. Takový to, že furt řeší tu tvoji rodinu někdo, že jste všichni vlastně strašně znáte, což v tom městě prostě právě není, je to víc takový anonymní. Takže třeba když já nevím. Se potřebuješ nějak jako vyjádřit třeba v pubertě, jakože máš nějaké jiné účes a nebo něco takovýho, tak se nemusíš bát se projít tam v tom sousedství, aby tě báby nezdrbly a nebo. I třeba. (smích) Přemejšlím, asi to bylo pak i často, že my jsme byli dobře finančně zabezpečený, jako moje rodina a je tam taková ta závist, že to ti lidi prostě řeší, když jako máš třeba nějaký jako nový auto, nebo takovýhle věci.

Respondent č.8: (Pozice. 58)

Jasně, jasně rozumím, no tak to je, to je fakt. No to jako jo, tak když trošku vyčníváš jakoby na tý vesnici, víš, co ta vesnice byla prostě jakoby tak jakoby ještě takovej ten komunistický základ tam je. Víš jakoby jo. I jo vlastně, ta vesnice vedle nás taková hodně, hodně jakoby komunisticky založená jo a je jasný, že jakoby člověk něčím vyčnívá trošku jo, barákem třeba nebo autem. Jo víš, jak to je, tak automaticky jako už, už je, to je středem pozornosti, když ti právě lidi křivděj, jako že jo, že to máš jako vydělaný nelegálně třeba, víš jakoby no prostě má nějaký ty svoje. Víš, takový ty výmoly, tak možná takovýhle jediná negativní, že kdyžs nějak vyčníval mezi tady těma, jako že jo tady těma lidma, tak prostě si takhle třeba našli nějakou nějaký tady ty prostě svoje, svoje nějaký teorie, jaks na to mohl vydělat. Jo, že to je prostě jako jo, že seš zbohatlík a takový, tak to je možná fakt i negativní trošku tady to.

Jeden z respondentů zmínil i incident, při němž se mu sousedi, se kterými panovaly právě horší vztahy, údajně snažili otrávit rodinného psa.

Výzkumník: (Pozice 87-89)

Chtěli ho teda otrávit?

Respondent 3

No nejspíš jo, ale nepovedlo se jim to (smích), nebo já nevím, jestli to byl jako úplnej záměr jejich, ale dávali mu takový jako „dobrotu“ pod plotem no, který my jsme jakoby, který jsme neměli vidět.

Za zmínku stojí i názor mnohých respondentů, že vesnice jim prakticky zajistila takové „bezpečnější“ dospívání, co se třeba pubertálního věku týče. Moc kulturních akcí v okolí své vesnice sice žádný z respondentů hojně nezaznamenal, ale hodně zmiňovanou formou zábavy či trávení volného času na vesnici bylo popíjení, vesnické zábavy či jednoduše příležitostné vysedávání s přáteli v hospodě. Hospoda byla často zmiňovaná zejména pánským zastoupením ve vzorku, ti ji buď zmiňovali jako jednu z častých forem zábav nebo zklamaně o její absenci na vesnici.

Respondentka č.6: (Pozice. 31)

Jo, jo, jo, jo. A no tak jako děcko jsem nebo úplně jako dítě jsem teda měla dost těch kroužků, který byly buď v té vesnici, nebo v tom nejbližším městě a potom, pozdějc jsem asi ten volný čas trávila převážně někde... no... buď v baru nebo v hospodě (smích).

Respondentka vzpomínala konkrétně na vesnické zábavy. Prostředí, které jí tyto vesnické zábavy poskytovaly shledávala za bezpečnější start do „dospělého života“ než třeba městské kluby a podobně. Nejen skrze návštěvníky a ten fakt, že na venkovských zábavách měla plno známých, ale také brala v potaz cesty z akce domů.

Respondentka č.4: (Pozice. 60)

„Určitě vyrůstání a zvykání si třeba na sociální život, jako dejme tomu alkohol a takhle, tak v tý vesnici mi to přijde takový, jsou tady ty vesnický zábavy, tak mi to přijde třeba jako bezpečnější než kdybych, když si představím, že bych byla v tom Brně už jako teenager a šla někam na akci, tak asi se budu víc bát než jako to. Takže určitě ta sociální život na tom venkově mi přijde bezpečnější a takovej jako milejší.“

Tato respondentka momentálně na akce ve městě nechodí a jako primární důvod uvedla právě strach při zpětné cestě na byt. Ve vzorku respondentů zejména ženy poukazovaly na zvýšenou míru sociální patologie ve městech.

Respondentka č.4: (Pozice. 32)

Je to tak, no jako je to větší město, takže tam je větší pravděpodobnost, že tam najdeš nějakýho úchyla no.

Společenské vyžití ve městě naopak možnostmi překypuje. Zejména mladí si pochvalovali městský noční život. Velká nabídka klubů, událostí, barových podniků ale třeba i kaváren či restaurací pro respondenty zajišťovala místa pro setkání s přáteli v téměř jakoukoliv denní dobu. To vše nakonec zastřešovalo lehce dostupné MHD, které je může dopravit do místa bydliště i v nočních hodinách.

Respondentka č.6: (Pozice. 31)

Tohle pro mě byla taková jako první věc, na kterou jsem se těšila, že mam prostě MHDéčko před barákem a můžu si chodit, když chci, kam chci jako třeba ted'ka večer, prostě jakoby za nějakou zábavou, ale i ten výběr toho zřejmě větší. A vždycky že se nějak dostanu domů a nemusím to jako řešit. Jo třeba tak.

Až na pár případů zde všichni zaznamenali vyšší míru socializace, kterou ocenili zejména respondenti z malých vesnic. Lidé z vesnic větších a vybavenějších spíše vyjadřovali jistou lítost nad omezením kontaktu se svými přáteli v okolí venkova.

Respondent č. 5: (Pozice. 39)

Přetřhal jsem ty části ty sociální vazby, které jsem měl, které jsem měl v bydlišti. Vracím se k nim samozřejmě jenom minimálně.

Na otázku, zda jim stěhování do města něco vzalo, všichni tázání uvedli kromě přírody a přátel, primárně omezený kontakt s rodinou.

Respondentka č.6: (Pozice. 63)

Jo jo jo asi nejvíc mi chybí ta to je ta rodina. No nebo tu sourozenci, kteří jsou tam.

Výzkumník: (Pozice 61-64)

O co se s touhleto změnou podle tebe přišel? O co tě to ochudilo?

Respondent č.3:

Tak, když to řeknu z osobního hlediska, tak určitě rodina, protože moje rodina bydlí na vesnici a ted'ka jsem mimo ni.

Většinou byla ve městech pozitivně hodnocena širší škála a různorodost lidí.

Respondent č.9: (Pozice. 76)

Jako jo, ale samozřejmě jako tě to trochu jako změní, že jo. Tu potkáš prostě nějaký lidi, se kterýma by ses normálně jako docela nepotkal. Ti třeba jako něco tě i naučej.

Někteří tázání popisovali i jistou izolaci, kterou pociťují. Tito jednotlivci podle svých slov většinu času tráví na bytě pojídáním dovezeného jídla, hraním na konzoli a projekty do škol či do práce. Respondenti dále zmiňovali dostupnost služeb, obchodů a podniků v různých časech. S tím je spojený jev, který u sebe minimálně ze začátku pozorovali, veškeré jeho charakteristiky by šly shrnout pod pojem „zlenošení“. Zlenošení zaznamenali jak v důsledku snížení fyzické aktivity, kterou vyvíjeli na venkově, tak i dostupností všemožných služeb, které jim třeba vozili jídlo až před dveře bytu. To vše šlo minimálně v počátcích ruku v ruce s ještě vyššími životními náklady.

Respondent č.3: (Pozice. 42)

No první roky určitě, protože když jsem tady byl prvním rokem, tak to byl furt fast food, Wolt, Dámejídlo, Foodora, takže jsem byl takovej lenošnej, rád jsem ležel v posteli, koukal nebo hrál hry a koukal na youtubko, ale teďka už jak dospívám, tak to asi zaměnilo tím, to už si sám vařím a už to vlastně tak finančně náročný moc není. Jo, že když si vlastně přestaneš omezovat tady ty služby, který ti pak už stejně nechutnají, tak vlastně seš na nějaký podobný částce.

Respondent č.10: (Pozice. 5)

Jak jsme se právě už bavili, že tam jakobys musel prostě makat, něco dělat. A teďka v tom městě, jako když to vezmu to, tak jsem zlenošil hrozně, tady nedělám skoro nic. Jenom že jako chodím do práce, kterou nemám absolutně fyzicky náročnou.

Respondentka krom zmíněného strachu ze sociální patologie jako další důvod uvedla fakt, že prostě přišla do cizího města, kde nikoho neznala a dosud se s její již pomalu utichající snahou nepodařilo najít moc nových pozitivních kontaktů.

Respondentka č.4: (Pozice. 24)

No tak jako ze mě, když jsem se přestěhovala do města, tak se stal hodně velkej introvert, protože jsem tam v podstatě ani nikoho moc neznala, protože všichni mí kamarádi byli na tý vesnici, takže můj trávení času se hodně změnilo v tom, že teďka trávím čas doma a koukám na seriály, hraju hry a moc nechodím ven, protože to město je přece jen velký a já jsem malá dívenka, takže se dost bojím chodit i ven.

Jiní zase anonymitu, kterou město poskytuje ocenili. Často s tím spojovali i větší volnost, svobodu. Například respondent na venkově spáchal jistou nekalost a ta se ihned roznesla do povědomí širého okolí. To samé platí i pro již dříve zmiňovanou majetkovou závist či „ukazováním si na ní/něj“ za výstřednost. S těmito jevy se podle svých slov ve městě nesetkávají.

Respondent č.9: Pozice. 80)

Takže určitě jako ta nevýhoda tý vesnice je to, že na tebe jako každěj vidí. A lidi každěj prostě zná v tom městě jako moc lidí jako nezná. A na vesnici se o tobě ví prostě všechno.

(Pozice. 86)

Třeba můj táta tam vyrůstal, takže prostě všichni viděli nebo věděli, že prostě jsem jako od nich. Jako věděli, z jaký jsem rodiny, takže když jsem udělal, že jo průser nebo tak, tak se to prostě vědělo prostě v okolí.

Dále v pozitivním kontextu anonymity či izolovanosti jeden respondent pojednával o větším prostoru pro seberozvoj, který mu i právě ta izolovanost poskytuje.

Výzkumník: (Pozice 39-42)

Vadí ti ta izolovanost, vlastně? Zmiňoval jsi ji.

Respondent č.10:

To zas neříkám, to mně spíš vyhovuje. To mě ta izolovanost, anonymita spíše asi jako vyhovuje, protože tě tady nikdo nezná, tak jako mám svůj klid. Vím, že nikdo nepřijde za zaklepat na dveře, jestli jako nejdu ven nebo takhle. Což tam jakoby bylo běžné no.

(Pozice. 66)

Tak pozitivní byla asi jako ta, taková to jako větší intimnost mezi těma lidma, co tam byli. Jako že jsme se líp znali anebo dlouho jsme se hlavně znali, tady jako to je takový jako naopak, že skoro nikoho neznám zatím. Tam to bylo takový jako víc živější, zatímco tady jako ve městě, to je spíš takový jako o osobním klidu a zaměřením se na sebe samo samýho.

Často zmiňovaným charakteristickým prvkem života ve městě byla netečnost lidí, respondentům tato odcizenost panující mezi lidmi nepřišla ve většině odezev úplně sympatická. Při této příležitosti jednoznačně vzpomenu na každodenní zdravení známých i neznámých právě na venkově.

Respondent č.2: (Pozice. 77)

To zase to, což teda teďka mluvím. My jsme vlastně v Praze, ale jinak kdybych mluvil o tom Brně, pak zase záleží trošku na typu toho města, protože v Brně to město je trošku jiný. Je to takové víc uživatelsky přívětivý, řekl bych, jo a jsou tam zase trošku o něco příjemnější lidi, což bych taky řekl, že je trochu rozdíl, že na té vesnici jsou obecně trochu ty lidi příjemnější, možná, protože se spolu víc baví, když to v tom městě, je to hrozně jakoby... ty lidi jsou takoví neteční.

Respondent č.10: (Pozice. 9)

Jasný, no tak jako můžu, vyrůstal jsem tam od malička. A prostě typická vesnice, no jako. Lidi se víc jako znali, bylo takový soukromější, kdyžs někoho potkal. Že jo, ve městě jdeš, někoho potkáš, ani nepozdravíš, protože ho neznáš.

Respondenti, z nichž je jeden jinak sexuálně orientovaný a druhý kněz, poukázali právě na onu hodnotově zabarvenou rozdílnost mezi společenstvím rurálním a urbánním. Respondent na otázku, zda se cítil být kvůli své orientaci na venkově nějak omezován či přímo ostrakizován respondent odpověděl:

Respondent č.9: (Pozice 118)

Hej, na tom venkově jsem to jako nějak neřešil. Ale spíš jsem to začal pak řešit až v tom městě, že to město je prostě takový víc. Jakože otevřený, že člověk si prostě může dělat jako, co chce. Může být jako, si může nosit třeba co chce za oblečení nebo tady ty věci. A na vesnici, když je třeba někdo jako nevím výstřední nebo tady to, tak si to prostě jako nemůže úplně dovolit, protože se třeba jako nevím, stydí, víš, co nebo tak.

Dále tentýž respondent zmínil také přítomnost „open mind“ lidí právě až ve městě.

(Pozice. 52)

No tak město, žejo, nebo mě teda přináší hodně jako možnosti. To se dá tam určitě, že poznáš jako jináči lidi. Lidi, který jsou takový... jakože open mind.

Respondent povoláním kněz zase více pojednával o tom, jak lidé z těchto dvou komunit rozdílně vnímali víru. Ovšem lze v tom nalézt podobný vzorec. Taktéž mluvil o spíše tradičněji smýšlejících lidech na venkově. A jako protiklad zmínil právě poněkud otevřenější lidi, se kterými se naopak setkal ve městě. Při rozhovoru také vyprávěl o páru homosexuálů, kteří pravidelně docházejí do kostela. To pro něho bylo po předešlé zkušenosti z venkova novinkou.

Respondent č.7: (Pozice. 25)

Tak tady na vesnici. Hlavní rozdíl je v tom, že je dosti tradiční jakoby vesnice, což vlastně jsou zajeté koleje a těžko se něco mění. Jo, ale to vůbec neznamená, že je to špatně. Ale může být to i trošku jakoby náročné, když chceš jakoby nabídnout něco nového, tak lidé mají s tím problémem přijmout tohleto jo a tam vlastně jsou velmi otevření, dokonce tě nutí oni sami k tomu, abychom zase něco nového, zase jsou, jsou víc otevření jako jo, ty koleje nejsou zajeté, taky to záleží, jaký je to město, protože teďkom, kde působím, tak to město není tradiční. Jo, není vůbec tradiční, ty názory jsou velmi otevřené, odvážné názory.

Respondent č.7: (Pozice. 33)

A tak, tak ti lidi jsou víc jakoby, jako cítíš se víc svobodně jo, víc svobodně, že nemusíš se hlídat, co řekneš jako úplně v tom dobrém slova smyslu. Protože oni uctívají opravdu, jakékoliv názory ledaskoho. No, lidí tam jsou lidé různých postavení, že jo, různého postavení a uctívají ty názory. Jo, i ti dá se říci starší jo, uctívají názory těch mladších, a dokonce i takové, někdo by řekl, liberální názory a což vůbec nemusí být o liberalismu, ale o otevřenosti, jo o vstřícnosti. Takže. Jsou na to zvyklí, jsou na to...

Respondent č.7: (Pozice 113-117)

Rozdíl je v tom, že rozdíl je v tom, že lidé na venkově nebo ve farnosti, kde jsem pracoval, to byla úžasná farnost, nebo je nadále. Lidé tu víru berou víc tradičně. A tam ve městě jsou i ti praktikující, jsou dokonce dost hledající. Nebojí se položit otázku, hledat jo, vést debatu. Jo, dokonce i odporovat něčemu, že jo. A mně se to strašně líbí, to je ten plus. A to společenství je velmi. Já neříkám, že na vesnici není rozmanité. Ale tamti lidé tu rozmanitost se nebojí dávat najevo, například homosexuálové. Jo jsem v kontaktu s něma, skvělí lidé. Jo, skvělí lidé jo a, řekl bych, že mají mě taky rádi jako jo a nebojí se za mnou přijít na kafe na faru. Jo, jsme v kontaktu jako jo, chodili na akce farní a jsou praktikující věřící.

Výzkumník:

Jo, takže vlastně ve městě jste se setkal jako s vlastně svobodněji smýšlejícíma lidma?

Respondent č.7:

Tak... (souhlasné přikývnutí) a víc odvážnějc prezentují své preference jo, jako názory jako takové, ale i ty sexuální preference.

Dva respondenti dále zmínili i jakési „uzrání vztahů“ s kontakty na venkově, který opustili a vrací se tam.

Respondent č.7: (Pozice. 73)

Já si myslím, že paradoxně jsem možná. I tydlety vztahy ještě víc získali jo z toho minulého nebo poslední posledního místa, kde jsem působil, že, že jako se podíváš na určité věci s odstupem s odstupem a ono je to přínosné jo, že jí ty vztahy jsou jakoby potom ještě hezčí. Než když seš na místě mezi těma lidma, které máš rád rád.

Respondent č.9: (Pozice. 98)

Hele určitě, jako když se vidíme jako takhle občas, tak to je úplně jako jinačí, než kdybysme se viděli každéj den. Jako máš si jakože spoustu věcí, co říct a tak. Takže už i ten vztah se taky zlepšil.

3.4.3 Fyzické prostředí

Snad všichni respondenti vnímali venkov jako místo protkané všudypřítomnou přírodou. Tento fakt se objevoval napříč všemi rozhovory v pozitivním slova smyslu. Na dostupnosti přírody si respondenti vždy zakládali. Téměř všichni tázaní v kontextu venkova zmiňovali časté procházky právě za přírodou, ať už se psem nebo sami, vždy si na ně udělali čas. Procházky v kontextu města nezazněly.

Respondentka č.1: (Pozice. 71)

Takže tam to bylo spíš vracet se za domu za takovým záměrem odpočinku. Máš tady zahradu, můžeš vlastně si dělat svoje věci, to ve městě nemáš, nebo nemáš tam k tomu zatím ty podmínky, abys tam měl i prostředí, kde vlastně si můžeš dělat, třeba když je hezké počasí, můžeš si jít ven, nebo tady máš doma, vlastně máme i nějaké zvířata papouška, psa s nima můžeš chodit na procházky, to do města úplně si psa pořizovat nechci, takže to vidím velký plus v tý vesnici, že tam vlastně můžeš jít, kam chceš.

Nejčastěji zmiňovaným nedostatkem jsou služby, obchody, kulturní/společenské vyžití a nutnost za tímto teď už standardem dojíždět.

Respondent č.3: (Pozice. 101)

Přesně jak říkáš, ta doprava byla jedna věc, kulturní vyžití druhá. My jsme u nás na vesnici nikdy, nebo ne nikdy, ale nic nebylo, za ten rok, když tam byla jedna akce, a to byl sraz důchodců, tak to bylo maximum. Potom, když už jsem začínal dospívat, tak bydlel a bydleli jsme na vesnici tak... Nám zavřeli hospodu, což pro nás jako dospívající lidi není moc dobrý.

Respondent č.8: (Pozice. 42)

Máš hlad? Zavoláš si jo, někdo tady dováží jo, nějakou pizzu nebo něco přivezou ti to jo hnedka. Ve vesnici je to tak, že nemáš nic, nic se ti nechce, tak skoro aby si vzal tuhle

šerpu a šel do lesa si něco ulovit jako jo. Takže tohle to je jako ten přínos, je jakoby jo, ta, ty služby a všechno to prostě v tom městě prostě jsou super, jo, tady ty, který jakoby jo jakoby dopřávají ten lepší život

Ale jaká zvýhodnění krom přírody a blízkosti lesa respondenti zmiňovali? Vlastní dům se zahradou, ten společně s všude přítomnou přírodou zajišťoval jistou formu svobody. V tomto kontextu lze svobodu pravděpodobně chápat jako možnost mít zahradu a na ní bazén, psa anebo se jet projet na čtyřkolce „po poli za barákem“. Větší pocit volnosti a klidu jim nejspíše poskytovala i přítomná rodina, stále citelná „pohoda domova“, jelikož tomu přeci není tak dávno, co danou ves opustili (mladá generace) a kromě toho i menší výskyt lidí, pravidel a dalších podobných, městu přisuzovaných vlastností.

Respondent č.3: (Pozice. 130)

A pak žejjo, třeba jsme měli jediný ve třídě psa, protože všichni bydleli v bytovce, nemohli si dovolit psa. Bazén jsme měli.

Respondent č.8: (Pozice. 26)

Jakoby trávení volného času. To je má prostě jakoby takový dvě jo, protože samozřejmě na na vesnici je to super v tom, že vlastně jakoby víceméně nikdo nehlídá, seš si jakoby pánem pánem všude jo, jdeš si do lesa, jdeš si kamkoliv, co tě zajímá, jo projedeš se na motorce na čtyřkolce kdykoliv to jako paráda, taková ta svoboda, taková ta volnost to samozřejmě jako ve městě neexistuje.

Respondentka č.4: (Pozice. 92)

Tak třeba tu přírodu nebo jako tu volnost tady právě že jako i jako to ticho. Třeba že jako ve městech je hodně ruch jako auta šaliny, spousta lidí a takhle na tý vesnici, pokud zrovna někdo nemá nějakou grilovačku, tak je fakt jako poklidnějc a je to příjemnější i na to jako mentální zdraví jako ta vesnice.

V rozhovoru s knězem zazněla zajímavá fráze, že na vesnici panuje jistý „lokální patriotismus“. Zdůrazňoval při tom krásu, kterou na venkově spatřil v udržování a obdělávání půdy. S odkazem nejen na družstevní zemědělství, ale také na všude přítomná malá políčka popsal vztah lidí na venkově k danému místu za zodpovědnější a pečující. Přičemž utrousil poznámku, že by si z toho obyvatelé města mohli vzít mnohdy příklad.

Respondent č. 7: (Pozice. 85)

A ti lidé vlastně mají vztah, vztah k tomu místu jo, takovej lokální patriotismus v tom nejlepší slova smyslu, který se mně velmi líbí. Jo, že uctívají tu, tu, to místo. A to, kde se narodili nebo kde vyrůstali, tak to je velmi, velmi pozitivní. Jo, že kolikrát lidé ve městě by se mohli jít tohleto jakoby učit jo.

(Pozice. 93)

Že právě člověk může být šťastnej nehledě na to, že má daleko například na nádraží vlakové nebo do kina nebo... Jo, může být šťastný, protože zase máš blízko tu krásu, která tě ovlivňuje, jako přírodu, jako jako to zemědělství, to právě je úžasná věc, jo, že lidé jako starají se o půdu. No, za mě je tohle to úplně úžasná věc jako jo.

Venkov se dle tvrzení většiny vyznačuje častější fyzickou pracovitostí. Nejednen respondent vzpomínal na práce na zahradě, políčku nebo přímo s chovným dobyt看em.

Respondent č.3: (Pozice. 38)

Tak volnej čas na vesnici to je jako. To jsem trávil hlavně prací nebo v přírodě, nebo my jsme měli i zvířata, prasata, slepice, že vokolo nich jsme lítali. Pak jsme si vlastně měli i pštrosoy ale to už je takový out of nowhere.

Respondent č.5: (Pozice. 19)

Tak tam samozřejmě ta doprava komplikovala z té obce do toho města nějakou možnost vyjždět anebo... to komplikovalo ten život, protože my jsme byli zvyklí doma dělat hodně, hodně prací a na soboty byly věnovány spíš pracím, než aby se jezdilo na závody.

Respondent č.7: (Pozice. 9)

Já jsem zvenku venkovskej kluk, já jsem dělal, ledasco dělal jo. Pracoval jsem v hospodářství a na poli a znám život trošku jo, od této strany.

Téměř všichni, kteří na práci „kolem domu“ vzpomínali, se shodli na tom, že vesnice je naučila pracovitosti a v kombinaci s dříve zmíněným motivem „vždy připraven“ i jisté formě disciplíny.

Respondent č.3: (Pozice. 110)

Já si myslím, že já jsem se tam naučil jako hodně dřít, pracovat. Což si myslím, že pro mě je pozitivum. No, který si přenesu jako, který si ponesu celým svým životem. To, že jsme museli vstávat ke slepicím anebo tak, to je prostě, víme, co to znamená...

Za největší negativum ovšem téměř všichni považovali jeho omezenost ve formě možností pro rozvoj mladého jedince. Co se kariéry, zkušeností i studia týče, nehledě na vybavenost a služby, venkov ani jeho okolí zcela nedokázalo uspokojit životní ambice tázaných.

Respondentka č.4: (Pozice. 40)

No tak škola, práce. Živo... prostě životní situace, no, jakože v tý vesnici, prostě pro toho mladého člověka není tolik možností jako studium, zaměstnání, a i ten jako sociální život. Dobře, jako říkala jsem, že ve městě je nic moc, ale i tak je tam jako víc lidí, takže. Víc lidí se i jako dá s nima spřátelit, komunikovat, a pro toho mladýho člověka je to v tom městě prostě atraktivnější.

Městské prostředí se dle respondentů určitě liší především způsobem bydlení. Sice o bydlení v bytě jako takovém nepadlo moc zmínek, ale v pozitivně laděných vzpomínkách na venkov i v případných motivacích se tam vrátit se vždy objevil termín „vlastní dům/zázemí se zahradou“. Dejme tomu, že nikdo z respondentů z pronajaté bytové jednotky vyloženě neprojevil nadšení, z toho ovšem nelze vyvodit negativní hodnocení tohoto způsobu bydlení. Ač podle výpovědí respondentů město nabízí plno atraktivních míst, podniků, obchodů, služeb a podobně, na jednom se ve většině shodli a tím je špatná dostupnost přírody. Například o městských parcích v rozhovorech nepadlo ani slovo, spíše se objevoval důraz třeba na blízkost lesa, vlastní zahrady a benefity s tím spojené.

Respondentka č.1: (Pozice 140-143)

Tak asi jen kromě ty menší rušnosti dopravníků. Myslím, že to je důležitý, že tady vlastně ta frekventovanost těch lidí není taková jako ve velkém městě, že tady je klid. Většinou teda lidi mají zahrady velký, na kterých můžou dělat nějaký svý věci po... o víkendech, takže si myslím, že to je velká výhoda oproti tomu městu, kde je hodně bytů. Lidi jsou zavřený v těch bytech a choděj se procházet jen na Václavské náměstí nebo na betonové plochy. Když to tak řeknu, takže si myslím, že ta vesnice v tomhle může nabídnout hodně, to zas působí na takovou na takový to vnitřní citění že jo, toho člověka, že se jako tím uvolní, může jít do lesa, může jít na houby. Err já myslím, že ta vesnice nabízí hodně takovejdech plusů oproti městu.

Výzkumník:

A o cos tady tou změnou podle tebe přišla? O co tě to ochudilo? Třeba o kontakt s rodinou, klid nebo...?

Respondentka č.4: (Pozice 49-52)

Určitě, kontakt s rodinou, přírodu snadno dosažitelnou. Ted' musím někam jako vždycky dojet minimálně šalinou, abych jako mohla pocítit sílu stromu (smích). No a přátelé, no samozřejmě nechala jsem tady, chodila jsem tady na základku, blízko jsem měla i lidi ze střední, takže samozřejmě kamarády jsem tady nechala a pejsky, to mě hodně mrzí, že jsem je tady musela nechat (smích).

Respondent č.9: (Pozice. 64)

Hej, tak určitě jsem jako přišel, víc jako, nebo ne přišel, ale prostě o rodinu už jsem byl jako na ně zvyklej, vid' a teďka ji vidím třeba jednou za měsíc. Takže určitě takový jako rodinný prostředí. O to jsem jako přišel. A i taková jako pohoda, no občas jako na tý vesnici víš, co můžeš jít třeba do lesa. Jako můžeš se jak vyklidnit v tom městě moc jako nemáš těch možností jako. Jít úplně někam do lesa, to spíš jako někam do města, ale je to takovej jinej životní styl.

Široká dostupnost služeb a obchodů je samozřejmě pozitivní, jak v rozhovoru zmínil jeden z tázaných, je možné si jít nakoupit potraviny i po desáté hodině večerní, prostě a jednoduše člověk může jet do práce s vědomím, že nákup si udělá cestou domů

Respondent č.2: (Pozice. 53)

Jakoby jo dobře, no tak pro mě vlastně je to docela příjemný, že tam jakoby zaprvé je veškerá jako infrastruktura. Co v tom městě ted'ka, že tam se dá všude dojet, dá se všude všechno sehnat hnedka aj prostě, když večer budu potřebovat jít nakoupit, tak můžu jít nakoupit v 9 v 10 večer, protože když jdu z práce třeba, takže tyhle ty možnosti tam jsou.

Mezi nově nabyté pozitivní vlastnosti ve městě respondenti často zmiňovali „otrkání se“ či osamostatnění se. Jmenovali například starost o sebe sama, zařizování si bytu, dokladů, placení nájmu, složenek, domlouvání pracovních schůzek a tak podobně.

Respondentka č.1: (Pozice. 86)

No, trochu se tím člověk otrká, protože pokud je v tom velkým městě, tak je schopen si pak zařídit víc věcí, než když bys třeba byl na vesnici seš nuceněj si zařídit víc věcí, ať už je to třeba nějaká blbá lítačka, nebo hledat si bydlení, pronájmy různě sepisovat smlouvy, tak člověka to víc jakoby víc se setká s těmahle těma věcma, kór teda pak v tý pracovní rovině, že musíš jezdit na různé schůzky a sjednávat si schůzky s těma investorama, nájemcema, no takže...

Respondentka č.4: (Pozice. 48)

Tak, určitě jsem se hodně osamostatnila, protože si musím vařit, uklízet, prát, no samý dospělácký věci a není to úplně jako příjemný, ale určitě mě to posunulo dál a jsem za to jako ráda.

Respondent č.9: (Pozice. 52)

Se tam jakoby spoustu věcí naučíš, naučí se jako sám o sebe jako starat. Že prostě si najde, že jo byt musíš platit prostě složenky nájem a tady ty věci. Takže myslím si, že tady to hodně jako člověka naučí, když jako jde hnedka třeba po škole, třeba i z vesnice do města.

Na druhou stranu padlo i zmínění o pocitech vyčerpanosti či roztěkanosti, co jim způsobilo městské prostředí nebo práce v něm.

Respondent č.2: (Pozice. 71)

No zase ted'ka nevím, jestli je to tolik tou změnou nebo jako možná i trochu prací, ale jako tak, že člověk je takovej roztěkaněj, že furt někam musí zase jet, že zase ono na tý vesnici je podle mě všechno jako na jednom místě. Trošku že dá se všude jít jako pěšky třeba.

Respondent č.5: (Pozice. 63)

Protože ten sociální život, který žiju je, nebo spíš ten pracovní, je hodně intenzivní. No a ta potkávání s lidmi a člověk se opotřebovává, nebo cítím to na sobě, vyčerpává a potřebuju obnovovat ty síly tím, že budu v malé komunitě nebo chvíli sám, a tak dál, budu dělat něco jiného.

3.4.4 Vracení se na venkov

Všichni respondenti se na venkov ale stále a víceméně pravidelně vrací. Nejzmiňovanějším důvodem je stálá přítomnost nejbližší rodiny, přátel ale neopomenuli ani domácí mazlíčky nebo přírodu. Mezi další důvody tázání často uváděli právě dostupný klid a menší ruch, který jim poskytl vytouženou rekreaci od práce či studií. Interval vracení je samozřejmě ovlivněn vzdáleností a vytížeností dané osoby, ovšem lze říci, že většina respondentů se na venkov vrací jednou až dvakrát do měsíce.

Respondentka č.4: (Pozice. 72)

Určitě za rodinou, protože se mi prostě stýská, za pejskama. A jako jak často... tak jednou za měsíc.

Respondentka č.1: (Pozice. 117)

Jak už jsem zmiňovala, vracím se na venkov za účelem odpočinku od školy – dřív, tak teď už od práce vlastně za nějakýma domácíma mazlíčkama, za rodinou, za kamarádama, protože tady v tom okruhu vlastně je mám pořád, kamarády a příbuzný, rodinu, takže za tímhle účelem se vracím z toho města vlastně nazpátek. Nevracím se už sice každé víkend, ale určitě minimálně jednou do měsíce.

Respondent č.5: (Pozice. 59)

Tak stále tam mám rodinu. A takže se vracím zhruba každých 14 dní, se tam objevím. Mám tam i přátele, takže hop hop nějaký čas strávím i s těmi přáteli, se kterými jsem zcela nepřetrhl vztahy. A samozřejmě se mě tam, protože žiju ve městě, se mi tam líbí příroda, krajina, které si tam užiju jenom tak, že prostě vyjdu z domu a hned, hned ji mám a mám kolem sebe zahradu. Nejsem na ulici, tak to jsou benefity, které tady nemám, taky rád využívám, využívám tam nějaké drobné práce na zahradě, a tak dále mně přijdou osvěžující, po tom stereotypu městského života. Ale kdybych byl ve městě a měl vlastní dům a vlastní zahradu, tak bych to dokázal realizovat ve městě. Jenom s tím s tím rozdílem, že bych nebyl zase s rodiči. A tak dále, takže stejně bych asi přilít.

V případě dvou respondentů je to dokonce jednou až třikrát do týdne. První z nich jezdívá třeba pomáhat s domácími pracemi nemohoucí babičce.

Respondent č.8: (Pozice. 62)

A hele vracím, vracím se tam vlastně za svojí rodinou. Ale jak často no, tak dvakrát, třikrát do týdne? Určitě tam jezdím, nejvíc třeba za mojí babčou už jen třeba skrz to, že potřebuje s něčím pomoci vlastně na vesnici prostě. Víš, takový ty klasický věci, třeba posekat trávu, opravit sekačku...

A druhý povoláním kněz se jednoduše rád navrácí do přírody, kdykoliv mu to jen jeho časový plán umožní. Navracení za rodinou zrovna v jeho případě je komplikované tím, že má rodinu na východě Polska.

Respondent č.7: (Pozice. 97)

Vracím se za kamarádama, jo, vracím se jen tak do přírody, když potřebuji se jakoby trošku nadechnout a udělat si volno a tak.

3.4.5 Důvody vedoucí k přestěhování

Nehledě na všechnu dostupnost a širokou škálu výběru všichni tázaní považovali za nejdůležitější benefit města vedoucí k přestěhování právě studijní a pracovní příležitosti. Dále jako důvod zaznívala i potencionálně zvýšená míra socializace a osamostatnění se od rodičů.

Respondentka č.1: (Pozice. 80)

Tak ta škola to jinak nešlo, to bys musel dojíždět hrozně kus do školy z domu do vysoký školy, takže tam jediné ty koleje padly no a pak teda ta volba byla práce, takže motivace no, tak ta práce, jak jsem zmiňovala v předchozí otázce, že mě motivovalo prostě ten kariérní růst, někde získat ty zkušenosti, nejlíp se získávají ve velkých firmách. (záznam, Pozice. 80)

Respondent č.2: (Pozice. 58)

Tak moje hlavní motivace je teda jakoby studium vlastně ze začátku, což byla vlastně teda ta univerzita v Brně, takže to tam jako ten obor, co my imponoval, tak byl jenom tam. A takže tam jsem se přesunul kvůli tomu studiu a pak už časem člověk už tam jakoby nějak je zajatej a potom zase už to přechází do toho, že se musí člověk jet trochu za práci.

Respondent č.3: (Pozice. 52)

Tak, když to vezmu od začátku, tak ať jako nějaká kulturní akce, nebo nějaký sociování, nebo jak se tomu říká... to zdržování se s lidmi, tak třeba finanční nebo finanční, ano, určitě finanční stránka. Určitě tady práci bych u nás nenašel. Tady jsem našel pěknou práci za dobrý peníze, a hlavně teďka co je pro mě hlavní faktor, je studium.

Respondentka č.4: (Pozice. 40)

No tak škola, práce. Živo... prostě životní situace, no, jakože v tý vesnici, prostě pro toho mladého člověka není tolik možností jako studium zaměstnání, a i ten jako sociální život. Dobře, jako říkala jsem, že ve městě je nic moc, ale i tak je tam jako víc lidí, takže... Víc lidí, se i jako dá s nima spřátelit, komunikovat, a pro toho mladýho člověka je to v tom městě prostě atraktivnější.

Respondent č.5: (Pozice. 27)

Vlastně studium mě přivedlo do města a pak, pak to pracovní uplatnění sociální vztahy mě pak udržely, udržely v politice. Já jsem si vlastně našel partnerku hned na vysoké škole a ta chtěla zůstat u práce kvalifikované ve městě.

Respondentka č.6: (Pozice. 47)

A tak prvně to bylo to, že jsem sem chtěla jít na tu vysokou. Školu. Která vlastně někde moc jako v okolí dojezdovým té mé vesnice není, ale asi bych se do města přece přestěhovala, i kdybych na tu vejšku nešla, hlavně kvůli pracovním příležitostem, který prostě tam v tom mém okolí nebyly takový.

Respondent č.7: (Pozice. 61)

No, tak u mě je to spojené přímo s tím, co dělám, že jo. S mým povoláním, že jo, s duchovním povoláním a většinou to probíhá tak, nebo vždycky to probíhá tak, že, že představení, zejména biskup ti řekne, že by tě viděli tam a potřebuje tě tam, jestli s tím souhlasíš, tak jsem s tím souhlasil a... a právě, jsem začal pracovat tam.

Respondent č.8: (Pozice. 34)

Tak vedlo mě vlastně k tomu to, se osamostatnit vlastně od rodičů. To vlastně, to byl teda ten, ten hlavní důvod, a i vlastně mít tu dostupnost právě k mé práci. Vlastně nepracuji, ale já mám jakoby flexibilní práci, vlastně podnikám.

Respondent č.9: (Pozice. 48)

Když jsem se přestěhoval do města, tak jsem přišel jakoby za účelem hlavně práce, takže jsem odmaturoval. Vlastně já jsem šel ještě do školy, když jsem odmaturoval. Ale školu jsem v lednu ukončil s tím, že jsem si jako našel práci.

Výzkumník: (Pozice 44-46)

Tak jo tak můžeme jít dál, co tě vedlo k tomu se trvale přestěhovat do města?

Respondent č.10:

Jo, kariérní možnosti určitě.

3.4.6 Studium a práce jako hlavní motivace pro „ukotvení se ve městě“

Pracovní a studijní vyžití jsou tedy primární důvody, které u respondentů hrály klíčovou roli pro jejich stěhování z venkova do města. V celém vzorku se nabízí pouze dva respondenti, kteří se po maturitě do města přestěhovali s cílem tam pracovat. Dejme tomu, že respondent kněz musel prvně taktéž vychodit vysokou školu, která podle jeho tvrzení byla na druhém konci Polska a následně se stěhoval taktéž kvůli práci. Všichni ostatní tedy byli prvně vedeni ambicí vystudovat vysokou školu. Ovšem dostupnost uplatnění, která je obklopovala po celou dobu studia zapříčinila to, že místo toho, aby se ve své prozatím studentské fázi vraceli z rodného domu na venkově do města studovat či pracovat, vrací se z města za rodinou na venkov. S nabytými závazky podmíněnými všude přítomnými příležitostmi se z městského bytu stává nové „útočiště“ veškerých mladých, kteří stále studovali, či byli čerstvě po studiu. Shodli se na tom, že město je pro mladého člověka hold atraktivní a snaží se z pobytu v něm vytěžit co nejvíce.

Respondent č.8: (Pozice. 46)

Tak jestli bych byl víc spokojenej, tady bydlet sám, nebo bydlet sám na vesnici. Hele asi bych stejně chtěl bydlet sám, spíš ve městě jo, protože je, je mi dvaadvacet, takže ta priorita je pro mě taková, že ten společenskej život je pro mě hodně důležitý, nebo asi nejvíc důležitěj.

Respondentka č.1: (Pozice. 96)

Prozatím jo, jako mladej člověk si myslím, že teď z toho čerpám maximum, ale do budoucna až třeba se budu chtít vlastně s přítelem usadit nebo mít rodinu, tak bude lepší ten život v menším městě anebo na tý vesnici. No až si bude moct vybírat třeba i z pohledu té práce, že budu moct nabídnout těm firmám nějaký schopnosti, kdežto tady se zatím jenom snažíme získávat z těch firem co nejvíc.

Respondentka č.6: (Pozice. 47)

A tak prvně to bylo to, že jsem sem chtěla jít na tu vysokou školu, která vlastně někde moc jako v okolí dojezdovým té mé vesnice není, ale asi bych se do města přece jen přestěhovala, i kdybych na tu vejšku nešla, hlavně kvůli pracovním příležitostem, který prostě tam v tom mém okolí nebyly takový. A i kvůli tomu, že jsem asi víc městský typ. No jako to vyhovuje mi to víc, já jsem vlastně úplně nežádimala nějaký výhody tý vesnice jo.

Lze to povědět i o respondentovi, který je již otcem od rodiny a vysoce postaveným úředníkem, jehož uplatnění po/při studiu také hrálo zásadní roli při „zapuštění kotev“ ve městě. Konkrétně v jeho případě byla rozhodující jak práce a jeho životní partnerka, která tomu byla nakloněna, tak i potomci na cestě. Těm chtěl podle jeho slov zajistit zejména dobrou a bohatou dostupnost vzdělání či sportovního vyžití.

Respondent č.5: (Pozice. 39)

Ale zase v tom v okamžiku, kdy jsem se stal rodičem a chtěl jsem zajistit přístup ke vzdělání dětem a přístup ke sportovním aktivitám, tak to samozřejmě bylo jednodušší tady.

V případě respondenta kněze bylo jeho zatím poslední stěhování do města podmíněné povoláním na přání biskupa. A respondent povoláním voják musel svou volbu podmanit přítomnosti letiště, aby bylo možné využít jeho profesní potenciál bez znamenitě delšího dojíždění.

Respondent č.2: (Pozice. 65)

Asi nejlepší je ta infrastruktura. Fakt, že jako všude je všechno, tam je, jako ta občanská vybavenost a takhle. A jelikož já v tom mateřství jsem závislej na těch letištích dost, takže to všechno mám teďka daleko blíž.

3.4.7 Plány do budoucna

Budoucí směřování respondentů bylo v rozhovorech taktéž velkým tématem. Téměř všichni respondenti v mladším věku se shodli na tom, že momentálně chtějí z možností města vytěžit co nejvíc. Z toho vyplývá, že zde hodlají dostudovat, získat zkušenosti a postupně vybudovat kariéru. Ale hodlají trvale zůstat ve městě?

Začněme kompromisem, kdy dva respondenti momentálně z Prahy uvedli, že ač si je velkoměsto získalo zejména možnostmi, které poskytuje a větší volností výběru a dostupnosti služeb, tak je na ně moc rušné a cizí. Proto do budoucna zvažují přestěhování do města menšího. Menší město podle jejich tvrzení kombinuje benefity města s benefity venkova. Přesněji poskytuje stále adekvátní pracovní nabídku a lepší občanskou vybavenost, školství či zdravotní péče. To vše je završeno relativně dostupnou přírodou, a ne tolik odcizenou komunitou. Oba pojednávali i o venkově, avšak s ohledem na možnosti zaměstnání se naklání spíše k menšímu městu.

Respondentka č.1: (Pozice 112-113)

Já myslím, že to bydlení na venkově. Já bych se ráda vrátila na venkov a jsem spíš příznivcem toho mít takový vlastní zázemí takovej klid mít vlastní zahradu než se tísnit v nějakém bytě ve městě, kde ti pod bytem jezdí tramvaj a každou chvíli tam někdo řve do okna. Takže si myslím, že to bydlení na venkově je za mě lepší než... oželela bych to, dala bych tomu přednost před nějakou občanskou vybaveností. To si radši dojezu párkrát do, to je jedno, do obchodu s něco si koupím, ale tomuhle bych dala přednost.

Ovšem tatáž respondentka poté projevila spíše inklinaci právě k menšímu městu.

Respondentka č.1: (Pozice. 122)

Tak spíš na to menší město, protože přece jen ta práce, kterou dělám, tak nevím úplně, jestli bych někde na venkově, nebo na vesnici sehnala, takže jako vlastně práce, jako projektant, to je spíš v těch městech nebo větších městech, no, takže nějaké menší město by mě vůbec nevadilo, pokud by tam nabízelo práci, kterou chci a dobře platově ohodnocenou.

Respondent č.2: (Pozice 99-100)

No, jako někdy v budoucnu třeba jako budu plánovat děti, tak asi jo, ale i takhle jako nevím, jestli úplně až na vesnici, třeba na nějaké menší město a aby, by to bylo nějak jakoby, že to menší město svým způsobem asi kombinuje pozitiva z obojího, že to má dostatečnou vybavenost, ale zároveň je to ještě i v přírodě. Ty lidi se tam furt dost dostatečně znají, takže tam je nějaká i komunita, což je někdy pozitivní, někdy negativní. Takže spíš nějaký menší město. Do budoucna se vrátit anebo třeba i jako na tu vesnici. Ale to už pak záleží hodně na situaci.

Část vzorku tedy projevila motivaci se na venkov někdy v budoucnu vrátit. Avšak návrat na venkov byl ve většině případů podmíněný jeho vybaveností. Nejspíše

to je zapříčiněno i často zmiňovaným důvodem trvalého návratu, a to motivací se zde usadit a založit rodinu. Vybaveností zde respondenti nejspíše primárně mysleli právě tu přítomnost základní školy anebo třeba praktického lékaře. Což společně s pracovním uplatněním vysvětluje předešlý částečný odklon od venkova spíše k menšímu městu.

Respondentka č.4: (Pozice. 80)

Určitě se plánuju vrátit na venkov, jak říkám, až budu třeba jako vychovávat děti, tak mi přijde na tom venkově jako lepší výchova a takhle. Samozřejmě chci, nechci úplně venkov, jako kde není nic, chtěla bych jako podobnej... podobnou obec jako jsem vyrůstala, takže jako základní škola do devítky, takový ty pětiletky mi přijdou takový... no nevím, nevím. Takže do devítky, aby tady byla nějaká ta dětská doktorka, abych nemusela nikam dojíždět, nějaký malej obchůdek, jakože takovýhle jako... jako... Luxusnější obec, když to tak řeknu. Určitě, takže až jako bude to situace vyžadovat, tak se chci vrátit na vesnici.

Respondent č.8: (Pozice. 66)

Určitě, určitě to plánuju, protože... myslím si, že život na venkově, jakoby kdybych to měl shrnout z mého pohledu za celý jakoby svůj život, jakoby jo, kdybych jakoby si měl vybrat z nějaké ideální pobyt za svůj život, za celý život svůj, tak si myslím, že to je právě na venkově, jakoby jo. Taková ta víš, že vidím teďka třeba plácnu v deseti nejbližších letech bydlení ve městě, jo jakoby za můj takovej ideální pohled. Kde bych, jakoby chtěl bydlet, ale pak třeba vidím těch 30 let jako na venkově. Jestli mi rozumíš, že těch zbývajících prostě ten klid a víš já myslím to jako i prostě vychování jakoby třeba svejch dětí jednou učit je právě jakoby tady ty věci jo, přece jen vidím to ze svejch třeba kamarádů, který jako vyrostly ve městě, že tady ty základní věci třeba neuměj a třeba jim to i chybí. Takže jsem jakoby za to rád a jednou bych právě chtěl jakoby takovej třeba svoje děti k tomuhle navísta, chápeš. Jo, takže určitě plánuju určitě, plánuju se tam se tam jakoby přestěhovat nebo postavit tam svůj barák, kdyby byla ta možnost.

Jako další byla dvěma respondenty zmíněna motivace se na venkov přesunout na stáří. Tuto perspektivu je třeba brát s rezervou. První z nich uvedl, že se mu rýsuje možnost prožití stáří právě ve své rodné vsi.

Respondent č.5: (Pozice. 63)

No a je tam ta nějaká varianta. Rozhodně přemýšlím o tom a mít tam nějakou víkendovou základnu pevnou, tak jak ho tam jezdím třeba teď k rodičům, tak je otázka samozřejmě, jak dlouho ještě budu mít, budu mít rodiče a podobně a pak bych si tam chtěl zajistit nějakou, nějakou možnost tam pobývat. Samozřejmě se rýsuje i nějaká možnost, že bych tam mohl být v důchodovém věku, až nebudu muset chodit do práce a nebudu potřebovat být dostupný každý den, nebudu se starat o malé děti, abych měl přístup, nebo měl potřebu tady mít dětskou nemocnici nebo zušky, nebo něco podobného. Ale je to taky otázka toho, jak se ten můj život vyvine, jestli budu zdravý a budu si to moct dovolit, jestli budu movitý a budu si to moct dovolit, nebo naopak budu utíkat, protože to tady bude drahé a tak dále. Budu se snažit asi přizpůsobit nějak tomu svému životu, ale dokážu si představit, že se v nějaké významné části bych svůj život vlastně v důchodovém věku trávil víc zase v přírodě než, než ve městě. Protože ten sociální život, který žiji je, nebo spíš ten pracovní, je hodně intenzivní. No a ta

potkávání se s lidmi a člověk se opotřebovává, nebo cítím to na sobě, vyčerpává a potřebuju obnovovat ty síly tím, že budu v malé komunitě nebo chvíli sám, a tak dál budu dělat něco jiného.

Druhý respondent se svěřil s plány na stáří, které byly poněkud rozporuplné, ovšem popisem odpovídají spíše venkovu. Vzhledem k jeho mladému věku je to spíše taková spekulace. Více se k otázce, zda se hodlá vrátit nebo zůstat, neuvedl.

Respondent č.3: (Pozice. 97)

Neřekl bych úplně na venkov, ale mým snem je, že až budu starší, dospělejší a bude mi... opadají mi vlasy, až budu prostě důchodce, tak bych si rád koupil třeba chatu jenom, v který bych pak třeba bydlel někde na vesnici, nebo ne na vesnici, ale úplně mimo lidstvo někde v lese u potoka.

Další zmiňovanou možností je setrvání ve městě. Ta se týkala čtyř respondentů. Začneme knězem, ten zdůrazňoval, že ne každé město by vyměnil za předešlé pole působnosti. Ovšem momentálně je v městě spokojen a na otázku, zda by se vrátil zpět na venkov nedokázal zcela odpovědět, ale spíše se klonil k tomu, že ne.

Respondent č.7: (Pozice. 57)

Jako, jako kněz. Město a město je rozdíl. Ale kdybych měl na výběr, tu farnost, ve který jsem působil předtím, tak zvolím tudletu, že jo, to město jo, ale ne každé město bych zvolil. Ne každé město bych vyměnil za tu farnost, ve které jsem předtím působil, než jsem přišel do toho města.

Zbývá tři tazání se na venkově, cítili natolik omezování, že jejich aktuální spokojenost s bydlením ve městě je na otázku, zda se chystají někdy vrátit, přiměla říci nekompromisní ne, na které se již nebylo třeba doptávat vzhledem k tomu, že tento dotaz zazníval až ke konci rozhovoru a jejich inklinace k městu v této fázi byla velmi citelná.

Respondentka č.6: (Pozice. 83)

No, neumím si představit teďka v tuhle chvíli, že bych se vrátila úplně na venkov, spíš třeba, jako když už tak do nějakého menšího města, než bydlím teď, ale taky si to neumím moc představit, spíš, spíš si myslím, že zůstanu tady. No jako teďka za sebe. Ale no, asi ne, no.

Respondent č.9: (Pozice. 102)

Neplánuju se vrátit, spíš jako tu rodinu chci dostat jako do Prahy. Abysme byli jako v Praze jako společně, takže jako na venkov se jako neplánuju vrátit.

Respondent č.10: (Pozice. 90)

Jo, plánuju právě tu zůstat ve velkoměstě, neplánuju se vrátit jako na venkov.

Závěr

Shrnutí hlavních zjištění

V této kapitole budou mimo jiné zodpovězeny tři hlavní otázky, který si výzkum kladl. Odpovědi na výzkumné otázky budou porovnány s již publikovanými zjištěními a zároveň doplněny o zjištění nová.

První otázka se věnuje důvodům, které respondenty vedly k přestěhování. To je doplněno o negativa a pozitiva, jež respondenti ve spojitosti s novým způsobem bydlení pociťují.

Druhá otázka si je s tou třetí významově velmi podobná. Avšak pro lepší porozumění je bylo třeba nějak rozdělit. Druhá otázka zabývající se zkušenostmi a zpětným hodnocením venkova očima respondentů je tedy pojmuta spíše ze společenského hlediska. Zabývá se tím, jak na respondenty prostředí působilo a jaké pocity v něm zažívali. To vše je doplněno o jejich motivace se nadále pravidelně vracet.

Třetí otázka se zabývá spíše praktičtější stránkou věci. Zajímá se o jejich vnímání sociálních znevýhodnění a zvýhodnění podmíněných bydlením na venkově. Za znevýhodnění je zde považována zejména vybavenost a obecně možnosti, které jim fyzické prostředí na venkově a jeho okolí jako takové nabízelo. To vše je doplněno o potencionální budoucí směřování respondentů, co se bydlení týče.

1) Jaké důvody vedly k přestěhování z venkova do města a co tato změna bydliště dotazovaným přinesla, popřípadě vzala?

Ouředníček, Špačková, Feřtová (2011) zmínili jako možný důvod nedostatečnou vybavenost obcí. Avšak vybavenost obcí zde převážně nebyla faktorem podmiňujícím stěhování. Ve vzorku dominovali zejména respondenti z velkých a poměrně slušně vybavených obcí a malá vybavenost tedy v drtivé většině případů nebyla zásadní motivací.

Respondenti mezi důvody stěhování řadili malou míru kulturního či společenského využití, pokud jejich vesnice vůbec něčím takovým disponovala. Ve vzorku se tedy mezi motivacemi objevila i touha po jistých formách zábavy, které jim venkov nemohl

nabídnout a bylo nutné za nimi dojíždět. To jde ruku v ruce i s tvrzením Maříkové (2005), že jedním z dalších důvodů migrace může být více kulturního či společenského vyžití, které hrají zejména pro mladší generaci důležitou roli.

Avšak jako primární motivace ve vzorku působily zejména studijní a pracovní příležitosti. Respondenti byli nadmíru nespokojeni s příležitostmi, které jim venkov a jeho okolí poskytuje a považovali je za značně omezující, a to zejména v jejich mladém věku, kdy se snaží „prorazit“ do světa. To jen potvrzuje Bernardovu (2019) tezi, že obyvatelé venkova jsou nejsilněji ohroženi nízkou kvalitací, obtížným výběrem uspokojivého zaměstnání a nízkými mzdami. Podle Maříkové (2005), Ježdíkové (2005) a mnoha dalších bývají za stěhováním na vině převážně nedostatečné pracovní příležitosti v okolí venkova, a to se na konci výzkumu potvrdilo jako neměnný fakt.

Všichni mladí respondenti se ve městě snaží vybudovat kariéru a získat praxi. Jeden z respondentů k tomu dodal také motivaci se osamostatnit od rodičů. Jiní mezi důvody zařadili i vidinu či přímo potřebu životní změny. Jsou zde dvě výjimky, ty se týkají povinností z profese. Respondent povoláním kněz se tedy přestěhoval „za prací“ na přání biskupa a respondent povoláním voják své bydliště přizpůsobil blízkosti letiště, protože jeho profese souvisí s prací v řídicí věži. Většina respondentů svými slovy tedy potvrdila, že město je jednoduše pro mladého člověka více atraktivní nežli venkov a v danou chvíli se z něho snaží vytěžit maximum, zejména co se profesní kariéry týče. Někteří také označili život ve městě za zajímavější.

Co respondentům tato změna vzala? Nejčastěji zmiňovaný byl omezený kontakt s rodinou. V případě, že respondenti pocházeli z vesnic větších, tak zdůraznili i omezení kontaktu s nejbližšími přáteli. Mnozí z nich však neopomenuli ani své domácí mazlíčky, které by si podle jejich tvrzení do městského bytu raději nepořídili, za což asi přeci jen může i jejich mladý věk a prozatímní nejistota „co bude dál“.

Ale co se předešlých vztahů v okolí venkova týče, respondenti po přestěhování hovořili o jejich utužení a prohloubení. Dalo by se říct, že zmíněné vztahy po odloučení ještě více uzrály do krásy. Takovéto „uzrání“ respondenti považovali za pozitivní.

Dostupnost přírody byla dalším aspektem venkova, který respondentům ve městě rozhodně chybí. Není tím myšlena pouze taková ta venkovská klidná propojenost s přírodou, kterou je možno vidět prakticky v celé obci i jejím okolí. Mnoho respondentů třeba kladlo důraz na blízkost lesa. A nejspíše by se jako příroda dala brát i

vlastní zahrada, na kterou všichni pozitivně vzpomínali. Přírodu, kterou město a jeho okolí poskytuje tedy neshledávali za dostatečnou. Dle jejich slov by dopravení se k nějaké „přírodě“ trvalo velmi dlouho, zatímco na venkově ji měli na dosah tzv. za dveřmi.

Někteří respondenti pojednávali o jakémsi zlenošení, které jim komfort města přinesl společně s jídlem před dveře bytu. Spolu s tím zmiňovali pocit izolovanosti a stereotypu bydlení v bytě, který zaznamenali. Ruch, práce a neustálé cesty po městě některým taktéž přináší pocit roztěkanosti či vyčerpanosti. To koresponduje s tvrzením Pavly Kodymové (2015), ve němž popisovala větší výskyt psychických stresorů, které jsou ve vyšší míře spojeny právě s městskými komunitami.

Na druhou stranu se zde dle svého tvrzení velká část respondentů naučila samostatnosti a stala se více „otrkanou“. To je ve velké části následkem odstěhování se od rodičů, zařizováním bytu, ale také schůzek kvůli práci a tak dále.

Respondenti na městě ocenili zvýšenou míru společenského vyžití. Obzvláště pak respondenti z malých vesnic pozitivně zdůrazňovali možnost seznámit se se svými vrstevníky. Stále studující respondenti ocenili lehce dostupnou zábavu a kulturní vyžití například ve formě klubů, barů, divadel, ale i kaváren, které používají za účelem setkávání se s přáteli. To vše završili možnostmi se dostat domů téměř v jakoukoliv denní dobu prostřednictvím městské hromadné dopravy. To na venkově považovali za významnou komplikaci, protože každý výjezd do města na večírek znamenal i nutnost sehnat zpáteční odvoz.

Respondenti také v kontextu města pozitivně zmiňovali široký a různorodý výběr potencionálních známých. Tím dali za pravdu Bernardovu (2006) tvrzení o možnosti vybírat své známé z rozmanitého a téměř nekonečného počtu osob ve městě.

Velká škála různorodých lidí s sebou nese i mnohá negativa. Zejména ženské respondenty tvrdily, že se ve městě setkaly se zvýšenou mírou sociální patologie a jedna z nich se kvůli strachu z ní ve městě značně bojí. To potvrzuje tezi Pavly Kodymové (2015) o zvýšeném výskytu sociálně-patologických jevů ve městech.

V hodnotové rovině respondenti zmínili větší otevřenost názorům, se kterou se ve městě setkali. Dotazovaný, který se identifikuje jako homosexuál v kontextu města zmínil více „open mind“ lidi, mezi kterými se cítí lépe a nestydí se projevat. Dále

respondent povoláním kněz v kontextu víry pojednával o tom, že lidé ve městě vyžadují inovace, nové způsoby vykládání víry a jsou více "hledající" narozdíl od venkova, kde víru vnímají tradičněji. To vše hodnotil pozitivně a novou komunitu si oblíbil. Avšak tradičněji založené venkovské vnímání nezmiňoval v negativní rovině, naopak to plně respektoval, jedná se zde spíše o osobní preference kněze. Respondenti v městském prostředí tedy pocítují větší otevřenost názorům, širokou škálu výběru potencionálních známých a větší odvahu se projevit či vyjádřit.

Avšak nejvýznamnějším přínosem bydlení ve městě jsou pro respondenty pracovní možnosti. Práci mají blíže a nedělá jim problém se uplatnit v oboru, a to i při studiu. Dle slov některých se o ně firmy už během studia „perou“. Respondentovi, co podniká ve stavebnictví, stěhování umožnilo větší flexibilitu a možnost se postarat o klienty prakticky kdykoli bez delšího dojíždění. Kromě větší rozmanitosti pracovních uplatnění také uvedli lepší platové ohodnocení, to jde ovšem ruku v ruce s vyššími životními náklady.

2) Jaké mají dotazovaní zkušenosti s bydlením na venkově a jak toto bydlení hodnotí?

Všichni respondenti byli více či méně na venkově spokojeni. Zásadní roli zde hrála velikost obce a osobní preference respondenta. Ti, kteří již plánují ve velkoměstě zůstat o sobě často tvrdili, že ač si na venkov vyloženě nestěžují, jsou spíše „městský typ“. Pod městským typem si lze představit silnou vnitřní inklinaci k městskému způsobu života. Věčný klid a jejich slovy „vesnický stereotyp“ na venkově je jednoduše nebavil a dříve či později by se do měst stejně přestěhovali, i kdyby to nebylo podmíněno studiem či prací. U ostatních zpětné hodnocení záviselo spíše na míře vybavenosti dané vesnice. Ti, kteří pocházeli z vesnic vybavených a s větším počtem obyvatel na danou vesnici pohlíželi více pozitivně. Zatímco respondenti z malých vesnic významně strádali nad nedostatkem kontaktů mezi vrstevníky a nutností dojíždět za téměř všemi službami. To ovšem automaticky neznamenalo negativní hodnocení venkova, akorát jim to tam jednoduše chybělo.

Venkov jako takový byl respondenty převážně označován za rodinné a lidové prostředí s velmi propojenou a málo sociálně diferenciovanou komunitou, která je protkaná blízkými vztahy. U takových vztahů je například zvýšená tolerance, lepší

domluva, širší povědomí o ostatních a tak dále. To zcela odpovídá tvrzení Maříkové (1996) o propojených a blízkých vztazích na venkově. Ovšem takovéto blízké sousedství může být podle výpovědí některých tázaných někdy i značně nepříjemné. Zejména pokud si sousedi tzv. „nesednou“.

Respondenti vzpomínali na venkov v komparaci s městem jako na bezpečné místo. Konkrétněji na příkladu vesnických zábav či klubových akcí kdy tvrdili, že ve městě by se ve své fázi dospívání spíše báli navštěvovat podobné akce. V souvislosti s tím byla zmíněna i vyšší míra sociální patologie právě ve městech. Podle jedné z respondentek je venkov do budoucna také lepší pro výchovu dětí a nemusí se je bát pustit s kamarády ven si hrát. Respondenti tedy potvrdili tvrzení Ježdíkové (2005) a Librové (2002) v Ouředníček, Špačková, Feřtová (2011) tím, že venkov vnímají jako bezpečnější místo pro život.

Pospěch, Delín a Spěšná (2009) ve své studii tvrdili, že se na lidé na venkově bojí požádat o pomoc finanční nebo radu ohledně své situace, protože hrozí, že se to „dozví celá ves“. Na podobné bázi respondenti hovořili o tzv. „vesnické drbárně“, kdy se například styděli projevit chováním, stylem oblékání či novým účesem, aby je podle jejich slov „báby nezdrbly“. Dále vzpomínali i na jistou majetkovou závist, která vyvolávala pomluvy. Například když respondent pocházel z finančně dobře zajištěné rodiny a pořídili si nové auto, lidé z okolí ihned začali konspirovat, kde na to jen mohl vzít. Jiný respondent zase poukazoval na fakt, že jakmile se na vesnici dopustil nějaké nekalosti, jeho rodiče se to ihned dozvěděli právě díky propojené komunitě.

Kupodivu mnoho z respondentů pozitivně vzpomínalo na práci, ať už kolem domu na zahradě, s chovnými zvířaty či na políčku. Všichni, co na práci vzpomínali, se shodli na tom, že venkov je učinil pracovitými a vnímají to pozitivně. Někteří se rádi a s pravidelností vrací pomáhat s pracemi zpět na venkov, a to třeba již nemohoucím členům rodiny. A také padla zmínka o rekreaci právě „prací kolem domu“, kterou město v drtivě většině případů neumožňuje.

Respondenti dále popisovali nudu, stereotyp a izolovanost, kterou na venkově pociťovali. To bylo většinou zapříčiněno právě malým kulturním vyžitím, nutností mobility za zábavou a nedostatkem vrstevníků.

Na druhou stranu se zde cítili volněji nežli ve městě. Tento pocit je zapříčiněn nejspíše právě hustotou lidí ve městech a jistými pravidly, umožňující jejich společné

soužití. Například jeden z respondentů zmiňoval kontrast domácích oslav či sešlostí s hudbou na venkově a ve městě. Ve městě se již setkal s ohlášením na městskou policii za rušení nočního klidu, zatímco na venkově je to všechno spíše o dobré domluvě a toleranci mezi sousedy.

Volnost byla v rozhovorech často doplněna i o pocit svobody. Ten je jaksi rozporuplný, protože zazníval i v kontextu města. Ovšem v obou způsobech bydlení byl pocitován jinak. Na venkově to bylo spíše “můžu si dělat, co chci, jít se projít se psem do lesa, opalovat/vykoupat se na zahradě, udělat grilovačku, projet se na čtyřkolce...“, zatímco ve městě se to spíše týkalo vybavenosti, která je dostupná téměř v jakoukoliv denní dobu. A tím jsou myšleny třeba bary, MHD či nějaké to kulturní vyžití, ale také služby a obchody, do kterých si mohou jít nakoupit potraviny i po pracovní době kolem desáté večerní. Dále to byl právě klid panující na venkově, o který je ruch ve městě připravil. Takovéto pojetí svobody v kontextu venkova je zajímavé, protože je venkov spojován s větší mírou sociální kontroly a dohledu, což někteří mohou považovat za značně omezující. Může to být zapříčiněno tím, že na venkově většina tázaných měla vlastní dům se zahradou, což jim oproti městskému bytu umožňovalo mnohé. Ale také v tom může hrát roli menší hustota zalidnění a co je hlavní, jejich individualita.

Přes všechny nedostatky se na venkov všichni stále vrací. Nejčastějším důvodem je rodina. Mimo rodinu se vrací ještě za přáteli a jako mezi další důvody někteří uvedli i své domácí mazlíčky. Dále se na venkov vrací hlavně rekreovat od ruchu velkoměst. Rekreaci od práce či studií jim poskytuje všudypřítomná přírodní krajina, větší klid, menší ruch, procházky a eventuálně i práce na zahradě.

3) Jak vnímají případná sociální z(ne)výhodnění spojená s trvalým usazením se na vesnici?

Nedostatek služeb, obchodu a kulturního vyžití na venkově si respondenti (obzvláště ti z menších vesnic) kompenzovali v nejbližších městech. To ovšem vyžadovalo neustálou téměř každodenní mobilitu. To potvrzuje Ježdíková (2005) tvrzením, že mladí lidé jsou nuceni k mobilitě v případě, že chtějí trávit volný čas podle svých představ.

Dieter Wieland (1992) v díle „Venkov má budoucnost“ popisoval špatnou dopravní síť na venkově, ze které vyplývá nutnost vlastnit automobil. To mnozí z respondentů potvrdili tím, že na venkově oproti městu pociťovali velký nátlak, aby si zařídili řidičský průkaz. Bez možnosti dopravit se automobilem se tedy stávali svými slovy značně omezenými až „hendikepovanými“.

Nedostatečná síť veřejné dopravy respondenty teenagery bez možnosti automobilu v některých případech (zejména respondenti z malých vesnic) nutila ke svépomoci. Na kole, menším motocyklu, nebo dokonce pěšky se dopravovali například do škol. Pokud se jednalo například o nějaké povyražení v nejbližším městě do večerních hodin, bylo třeba si sjednat odvozy domů prostřednictvím známých. Jedinou a zároveň značně dražší alternativou je taxi služba.

Nejzásadnějším znevýhodněním na venkově byla pro respondenty nabídka studia a práce. Co se studia týče, respondenti, kteří nechtěli na internát, museli výběr střední školy podvolit možnostem v okolí, což ne vždy korespondovalo s jejich preferencemi a spíše si vybírali podle toho, „co by je nejspíše mohlo bavit a je to blízko“. Ti, kteří si školu vybrali v dojezdové vzdálenosti, museli kolikrát vstávat ve velmi brzkých ranních hodinách, což pro ně bylo často nepříjemné. Co se týče studia vysokoškolského, ve všech případech bylo nutné sehnat ubytování ve městě.

Z pracovního hlediska začneme u brigád. Brigádu v oboru v okolí venkova těžko pohledali. Jediné, co se nabízelo, byly například pomocné práce jako uklízečka, prodavačka či skladník. Tyto možnosti brigád byly navíc završeny nutností dojíždět do nejbližšího města.

Co se práce jako takové týče, s uplatněním svého oboru pociťovali slabou nabídku a ta zdaleka neuspokojovala ambice respondentů. Získat praxi respondenti raději vyrazili do měst, kde se jich ujmuly velké firmy. Platové ohodnocení se samozřejmě také významně lišilo. A vidina nějakého kariérního růstu pro ně byla s bydlením na venkově neslučitelná.

Jako značné zvýhodnění vnímali venkovskou propojenost s přírodou a její vsudypřítomnost. Pozitivně vzpomínali na možnost zajít si pěšky do lesa na houby anebo jen po okolí. Možnost bydlet ve vlastním domě se zahradou taky považovali za výhodu typickou pro venkov. Vlastní zahrada poskytovala jinou formu svobody, kdy si

oproti městským vrstevníkům mohli třeba pořídit bazén nebo psa. Dále mají s venkovem spojené i menší životní náklady oproti městu.

Ač jsou tu takováto zvýhodnění rozepsána pouze stručně, právě ona příroda, klid a jistá forma svobody s volností byla pro respondenty velmi důležitá a zmiňovaná téměř v každém z rozhovorů. Někteří by podle svých slov ani nepotřebovali k životu to vše, co město nabízí a vyměnili by to právě za lépe vybavenou vesnici blízko přírodě se známější komunitou a dobrými vztahy.

Polovina vzorku by se vrátila na venkov nebo do menšího města. Při vrácení se na venkov byla zásadní jeho vybavenost. Malé město prý kombinuje blízkost přírody z venkova a vybavenost města. Zároveň je zde menší, ucelenější, a ne tolik anonymizovaná komunita. Jako hlavní motivace se zde objevovalo založení rodiny a „na stáří“.

A druhá polovina vzorku ve městě již plánuje zůstat. Někteří uvedli, že jsou prostě a jednoduše městský typ a benefity venkova si nedokázali natolik užít a omezení nad nimi silně převažují. Jiní se ve městě spíše „našli“.

V obou případech silně závisí na osobních preferencích respondenta a předešlých zkušenostech s pobytem na venkově.

Obecně lze tedy říci, že venkov respondenti považují za značně omezující a znevýhodňující pro pracovní či kariérní růst mladého člověka. To koresponduje s tvrzením Ježdíkové (2005), že mladí jsou na venkově hrubě nespokojeni s pracovními příležitostmi.

Závěrečné shrnutí

O celém vzorku by šlo říct, že na venkov svou zpětnou perspektivou rozhodně nepohlíží negativně. Pouze je pro ně město v jejich životní fázi atraktivní a venkov považují za značně omezující. Za nejvýznamnější aspekty venkova považují zejména přírodu, klid a volnost či svobodu. Avšak příroda jako taková je pro mladého člověka v „rozletu“ a s ambicí se nějak prosadit jednoduše nedostačující. Zpětné vnímání venkova ve vzorku není zdaleka homogenní. Ač se všechny rozhovory dotýkaly téměř těch samých z(ne)výhodnění, tak vnímání jejich důležitosti bylo značně

individualizované. U poloviny vzorku převažuje inklinace spíše k venkovu a u druhé zase k městu. Někteří by benefity, jež město přináší, vyměnili za benefity venkova a jiným zase venkovský klid po jisté době začne evokovat chuť ho opustit. Názory jsou tedy založeny zejména na individuálních preferencích respondentů a nelze je zcela generalizovat. To by bylo eventuálně možné při větším vzorku respondentů, avšak bylo by třeba v něm dosáhnout bohatšího věkového zastoupení.

Limity výzkumu

V první řadě je třeba říct, že výzkum byl primárně omezen počtem respondentů i výzkumníků. Výzkumník byl pouze jeden, což také může zkreslovat výsledky.

Dalším nezanedbatelným faktem, který potencionálně zkresluje výsledky, byla právě v souvislosti s malým vzorkem věková struktura respondentů. Většinu vzorku tvoří mladí lidé na počátku své pracovní kariéry. Popravdě byla právě takováto skupina v mladším věku nejsnadněji dohledatelná. Zároveň jejich zpětný pohled nesahá do tak vzdálené minulosti jako třeba u respondentů starších, kteří město obývají už nějakou tu dobu. Sehnat respondenty ve vyšším věku bylo obtížné.

Další limitace jsou spojeny s lokalitou. Výzkum se snažil o dichotomické popsání venkov – město. Avšak i mezi městy jako takovými jsou rozdíly. Jeden z respondentů momentálně z Prahy popisoval, že například infrastruktura Brna je mu pro život značně příjemnější nežli ta pražská. Ovšem v rozhovorech byl kladen důraz na vymezení rozdílnosti mezi městem a venkovem obecně, nikoli mezi konkrétní vesnicí a Prahou či Brnem, takže by to nemělo mít nikterak zkreslující vliv.

Jak již bylo řečeno, respondenti pocházeli z různě velkých a vybavených obcí, tudíž se jejich zpětný pohled v návaznosti na to v různých aspektech liší. Například respondenti z vesnic menších uváděli větší osamocení na venkově než respondenti z vesnic větších a zároveň více ocenili benefity velkoměsta. Více třeba uváděli absenci svých vrstevníků ve své vesnici. V neposlední řadě je třeba zmínit, že ač byla ve výzkumu města různorodá, venkov jako takový nepřekročil hranice Pardubického kraje a převážně se jednalo o dobře vybavené vesnice.

Použité zdroje

Literární zdroje:

Bernard, J. (2006). *Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku*. Praha, Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 2006, Vol. 42, No. 4. Dostupné na adrese: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2006/04/07.pdf>

Bernard, J. (ed.), T. Kostelecký, R. Mikešová, J. Šafr, M. Šimon, L. Trlifajová, J. Hurrle. (2018). *Nic se tady neděje... Životní podmínky na periferním venkově*. Praha, Sociologické nakladatelství (SLON).

Bernard, J., Joukl, M. & Vítková, L. (2022). *Vybavenost venkovských obcí: vývoj, význam, využití*. Vydal Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., Jilská 1, 110 00 Praha 1. Dostupné z adresy: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/vybavenost_venkovskych_obci.pdf

BERNARD, Josef & ŠIMON Martin. *Vnitřní periferie v Česku: Multidimenzionalita sociálního vyloučení ve venkovských oblastech*. Sociologický časopis. 2017, roč. 53, č. 1, s. 3-28. ISSN 0038-0288. Dostupné z adresy: https://sreview.soc.cas.cz/en/artkey/csr-201701-0001_inner-peripheries-in-the-czech-republic-the-multidimensional-nature-of-social-exclusion-in-rural-areas.php

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. s. 283-321

Glück, A., & Magel, H. (1992). *Venkov má budoucnost*. Praha, Česko: Zemědělské nakladatelství Brázda

Gulová, L. (2020). *Co znamená být sociálně znevýhodněný*. Dostupné z adresy: https://is.muni.cz/el/ped/jaro2020/SZ6097/95773789/Co_znamenava_byt_socialne_znevuhodneno_gulova.pdf

JEŽDÍKOVÁ, Lenka. *Život na venkově = spokojenost či rozčarování?* Online. In: Agrární perspektivy XIV: znalostní ekonomika: sborník prací z mezinárodní vědecké konference: Praha, 20.-21. září 2005. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2005, s. 539-543. ISBN 80-213-1372-2. Dostupné z: <http://www.agris.cz/clanek/151540>.

Kodymová, P. (2015). *Sociální práce na venkově jako chybějící součást české praxe sociální práce*. s. 27-38. Dostupné z adresy: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/96885/1416997_pavla_kodymova_27-38.pdf?sequence=1&isAllowed=y

MAŘÍKOVÁ, H. a kol. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.

MAŘÍKOVÁ, Pavlína. *Vylidňování českého venkova – minulost a současnost*. Online. In: Agrární perspektivy XIV: znalostní ekonomika: sborník prací z mezinárodní vědecké

konference: Praha, 20.-21. září 2005. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2005, s. 554-559. ISBN 80-213-1372-2. Dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/73/151543/993Marikova.pdf. [cit. 2024-02-27].

Ouředníček, M. (2008). *Suburbanizace a vývoj měst*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. ISBN 978-80-86561-72-1. Dostupné z adresy: http://www.suburbanizace.cz/dokumenty/suburbanizace_brozura150.pdf

Ouředníček, M., Špačková, P., & Feřtová, M. (2011). *Změny sociálního prostředí a kvality života v depopulačních regionech České republiky*. Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 47(4), s. 777-803.

Pospěch, P. (2021). *Neznámá společnost: Pohledy na současné Česko*, Brno: nakladatelství Host. (str. 29–43)

POSPĚCH, P.; DELÍN, M. & SPĚŠNÁ D. *Quality of life in Czech rural areas*. Zemědělská ekonomika = Agricultural Economics. 2009, roč. 55, č. 6, s. 284-295. ISSN 0139-570X. Signatura SVK HK: I-501 197/2009 Dostupné také online z: https://agricecon.agriculturejournals.cz/artkey/age-200906-0003_quality-of-life-in-czech-rural-areas.php

SLEPIČKA, Alois. *Venkov a nebo město: lidé - sídla - krajina*. Praha: Svoboda, 1981. Signatura SVK HK: 609 956

Sýkora, L., a kol. (2002). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha, Česko: Ústav pro ekopolitiku

Šilhánková, V. (2013). *Ekonomické a bezpečnostní dopady (sub)urbanizace*. Hradec Králové, Česko: Civitas per Populi.

ŠMÍDOVÁ MATOUŠOVÁ, O. & MARKVARTOVÁ, L. (2011): *Vizuální představy o české společnosti 1989-2009 v kolektivní paměti: Město a venkov v obrazech a v přiběžích o obrazech*. Biograf (55): 100 odst. Dostupné na adrese: <https://dl1.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=495367><https://dl1.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=495367>

TEMELOVÁ, Jana; NOVÁK, Jakub; POSPÍŠILOVÁ, Lucie & DVOŘÁKOVÁ, Nina. *Každodenní život, denní mobilita a adaptační strategie v periferních lokalitách*. Sociologický časopis. 2011, roč. 43, č. 4, s. 831-858. ISSN 0038-0288. Signatura SVK HK: 52 314/2011 Dostupné také online z: https://sreview.soc.cas.cz/artkey/csr-201104-0009_everyday-life-daily-mobility-and-the-coping-strategies-of-people-living-in-peripheral-localities.php

Internetové zdroje:

Janák, D. (2018). *Vybrané metody výzkumu*. Dostupné z adresy: https://is.slu.cz/el/fvp/leto2021/UVSRPHK016/um/VYBRANE_METODY_VYZKUM_U.pdf

Dolanová, D.; Pešáková, E.; Bůřilová, P.; Pokorná, A. (2023). Principy kvalitativního výzkumu. Dostupné z adresy: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/js23/metodika_prace/web/pages/07_03_zobrazovani_dat.html?kod=GA991k;predmet=559781;lang=cs

ČSÚ Český statistický úřad. (2007) *Vymezení venkova*. Dostupné z adresy: <https://www.czso.cz/documents/10180/20565975/31136109a10.pdf/4fd0c582-65a0-4a79-a86a-1e88bb4c3e8c?version=1.0>

Sociologický časopis. (2023, 2. března). *Pokyny pro autory*. Dostupné z adresy: https://sreview.soc.cas.cz/artkey/inf-990000-1500_Pokyny-pro-autory.php

Česko v datech. (2020, 27. září). *Chaty a chalupy*. Dostupné z adresy: <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/155-chaty-a-chalupy/#article-content> – chalupy, chaty

Hudečková, H. (2018, 11. října). *Venkov*. Sociologická encyklopedie. Dostupné z adresy: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Venkov>

Musil, J. (2018, 10. listopadu). *Město*. Sociologická encyklopedie. Dostupné z adresy: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/M%C4%9Bsto>

Hudečková, H. (2017, 11. prosince). *Vesnice*. Sociologická encyklopedie. Dostupné z adresy: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Vesnice>

Přílohy

Struktura rozhovoru

Otázky mohou vyvolávat dojem, že se opakují, avšak s dovysvětlením v rozhovorech nabývají krapet odlišného významu. Výhodou s tím spojenou je i to, že slouží částečně také pro doplnění odpovědí – ne vždy se respondent plně vyjádří a výzkumník také není zpravidla bezchybný.

1. Obeznamení s výzkumem

V první řadě bude respondent obeznámen s účelem výzkumu a jeho plánovaným průběhem. Dále bude informován o následném zacházení s informacemi, které poskytl. Po tomto nezbytně nutném úvodu bude respondent požádán o jeho dobrovolný souhlas. Respondent je oprávněn od rozhovoru kdykoliv odejít a v případě nezájmu či nesouhlasu svou účast odmítnout.

2. Charakteristika tázaného respondenta

V druhé fázi rozhovoru bude respondent zodpovídat otázky týkající se jeho osoby. Umožní to lépe rozvíjet rozhovor a následně pochopit odpovědi na základě jeho životní situace či charakteristických prvků.

- Popište mi vesnici, ve které jste předtím trvale bydlel/a.
- Máte nejbližší rodinu na venkově?
- Jak jste na tom byl na venkově se studiem či prací? Jak váš studijní/pracovní život ovlivnilo přestěhování?
- Co trávení volného času? Jak byste popsal případnou změnu zapříčiněnou změnou bydlení?
- Jak byste poradil/a člověku v obdobné životní situaci s obdobnými preferencemi, jako máte vy, kdyby měl dilema, zda se trvale přestěhovat na venkov nebo do města? Vlastně jak byste poradil/a sám/sama sobě?

3. Jaké důvody vedly respondenty k přestěhování se z venkova do města a co jim tato změna bydliště přinesla, popřípadě vzala?
- Co vás vedlo k tomu se trvale přestěhovat do města?
 - Přinesla vám tato změna bydliště nějaké přínosy? Jaké?
 - O co jste touto změnou podle vás přišel/la, o co vás to ochudila?
 - Jste celkově spokojen/a s touto životní změnou?
4. Jaké zkušenosti mají respondenti s bydlením na venkově a jak ho zpětně hodnotí?
- Jaké pozitivní zkušenosti z trvalého bydlení na venkově jste si odnesl/a, anebo na ně vzpomínáte?
 - Jaké negativní zkušenosti z trvalého bydlení na venkově anebo na ně vzpomínáte?
 - Jak tento způsob bydlení zpětným pohledem hodnotíte?
 - Nyní, když už trvale bydlíte ve městě, jak byste komparativně ohodnotil/a trvalé usídlení na vesnici a ve městě?
 - Vracíte se na venkov? Proč? Jak často?
 - Plánujete se na venkov někdy trvale vrátit?
5. Jak respondenti vnímají případná sociální z(ne)výhodnění spojená s trvalým usazením se na vesnici?
- Máte pocit, že jste byl/a v různých aspektech svého trvalého pobytu na venkově nějakým způsobem z(ne)výhodněn/a? A jak?
 - Jaká pozitiva tohoto způsobu bydlení považujete za přínosná pro vaši osobu?
 - Zaznamenal/a jste nějaké znevýhodnění? Jaká?
 - Jaké konkrétní negativa svázaná s trvalým bydlením na vesnici vás osobně omezovala?

6. Závěrečné doplnění

V poslední fázi rozhovoru bude respondent požádán, aby doplnil informace, které mu buď připadají důležité nebo podle něho v rozhovoru měly také zaznít pro jeho celistvost.

- Máte pocit, že bylo vše důležité vyřčeno?
- Nechcete dosavadní informace ještě nějak doplnit?

7. Poděkování

Zde je na čase respondentovi znovu poděkovat za účast, případně za něho zaplatit kávu a předat odměnu. Odměny pro respondenty nejsou v žádném případě motivující, spíše vyjadřují jistou vděčnost za jejich účast. Při tomto výzkumu je za odměnu považována bonboniéra nepřesahující částku cca 150 Kč + již zmíněné pozvání “na kávu“ v případě, že se rozhovor uskutečnil dle původního smýšlení v kavárně.

Příklad kódovaného rozhovoru/odpovědí na otázky

Prohlížeč dokumentů: záznam (149 Odstavce)

Velkost vesnice

Výzkumník
104 Tak.
105 Někdy a máš nějaký teda asi určitě i negativní zkušenosti z trvalého bydlení na venkově. Na jaký negativní zkušenosti vzpomínáš? Konkrétně.

Respondent 1
106
107 No tak tím, jak vlastně se žije na vesnici, tak každé z každým mně přijde, že se zná, když se stane něco, nějaký fopá a někdo něco, nevím, někomu se něco stane, tak mi přijde, že se to tak rozkřikne a šíří se to a strhne se okolo toho velká debata, když to ve městě, tam se zná minimum lidí, tam prostě soused neví, kdo bydlí vedle něho, tak tam vyložené tohle kolečko není no, na ty vesnici je to takový víc, taková drbárna, co myslím.

Výzkumník
108
109 Takže vlastně jak jak ten, jak ten způsob bydlení na venkově zpětným pohledem takhle hodnotíš? Zpětným pohledem jako teďka, když už si ve městě.
110 Tak zpětně nějak stručně, jestli chceš ještě nějak doplnit, vím, že to hodnotíš celou dobu tady.

Respondent 1
111
112 Já myslím, že to bydlení na venkově. Já bych se ráda vrátila na venkov a jsem spíš příznivcem toho mít takový vlastní zázemí takovej klid mít vlastní zahradu než se tísnit v nějakém bytě ve městě, kde ti pod bytem jezdí tramvaj.
113 A každou chvíli tam někdo řve do okna, takže si myslím, že to bydlení na venkově je za mě lepší než... oželela bych to, dala bych tomu přednost před nějakou občanskou vybaveností. To si radši dojeďu párkrát do, to je jedno, do obchodu s něco si koupím, ale tomuhle bych dala přednost.

Výzkumník
114
115 Jo, vracíš se na venkov proč a jak často?

Respondent 1
116
117 Jak už jsem zmiňovala, vracím se na venkov za účelem odpočinku od školy – dřív, tak teď už od práce vlastně za nějakýma domácíma mazlíčkama, za rodinou, za kamarádama, protože tady v tom okruhu vlastně je mám pořádk, kamarády a příbuzný, rodinu, takže za tímhle účelem se vracím z toho města vlastně nazpátek. Nevracím se už sice každé víkend, ale určitě minimálně jednou do měsíce.

Výzkumník
118

Jednoduchý vyhledávací dotaz (OR kombinace kódů)

Použité kódy

Očíslované kódy “1-16) Xxxxx” mohou být mylně vnímány jakožto pouhé nadpisy, ale ve většině případů byly také užity pro kódování. V následujících řádcích jsou postupně uvedeny všechny kódy použité v rozhovorech pro docílení přehlednosti témat, jež v nich zazněla:

- 1) Počet obyvatel vesnice
 - a) do 500 obyvatel
 - b) do 1000 obyvatel
 - c) do 1500 obyvatel
 - d) do 2000 obyvatel
- 2) Vzdálenost od nejbližšího města v minutách autem
 - a) do 10 minut
 - b) do 15 minut
- 3) Nejbližší rodina bydlí na vesnici (původu)
- 4) Spokojenost s předešlým trvalým pobytem na venkově
 - a) Dobré umístění vesnice
 - b) Dobrá občanská vybavenost (služby, obchody, farnost, MŠ, ZŠ, hřiště...)
- 5) Trávení volného času
 - a) Venkov
 - i) Alkohol, hospoda, „někam sednout na pivo“
 - ii) V nejbližším městě, menší vyžití, blbá doprava
 - iii) Procházky, příroda
 - iv) Práce kolem domu, dobytek...
 - v) Menší životní náklady
 - b) Město
 - i) Větší náklady
 - ii) Větší výběr, možnosti
- 6) Důvody, které vedly ke stěhování z vesnice do města
 - a) Studium na vysoké škole
 - b) Práce
 - i) Uplatnění v oboru
 - ii) Kariéerní růst

- iii) Povinnost z profese
 - iv) Získání praxe
 - c) Větší atraktivita/více možností pro mladého člověka = malé možnosti na venkově a v jeho okolí
 - d) Společenský život
 - e) Osamostatnění se
- 7) Pozitiva trvalého pobytu na venkově
- a) Větší svoboda, volnost
 - b) Více klidu, ticha, „no spěch“
 - c) Větší propojení s přírodou
 - i) Dobrá dostupnost lesa
 - d) Větší množství pozitivních sociálních kontaktů
 - e) Bezpečné dospívání
 - f) Nabytá vlastnost fyzické pracovitosti
 - g) Rodinné/lidovější prostředí
 - h) Vztah lidí k lokalitě, „lokální patriotismus“
 - i) Sousedské vztahy (dobrá domluva, intimnost)
 - j) Větší „čistota“
 - k) Vlastní dům se zahradou (pes, bazén, práce kolem...)
- 8) Negativa trvalého pobytu na venkově
- a) Izolovanost
 - b) Stereotyp, nuda
 - c) Pocit studu za vyčnívání, výstřednost, sebevyjádření
 - d) Rychlé šíření drbů, drbárna
 - e) Majetková závist – pomluvy
 - f) Špatné sousedské vztahy
 - g) Žádné/málo kulturních akcí
 - h) Nutnost vlastnit řidičák
 - i) Omezenost nabídky práce, brigád /v oboru
 - j) Omezená nabídka SŠ – nutnost dlouho dojíždět/internát
 - k) Omezená nabídka služeb, obchodů – slabá občanská vybavenost
 - l) Omezující pro rozvoj mladého člověka
 - m) Dlouhé dojíždění, málo spojů HD
- 9) Pozitiva trvalého pobytu ve městě

- a) Brigády/práce v oboru, větší nabídka obojího i když ne v oboru
 - b) Zvýšená míra socializace, více vrstevníků, větší šance na poznání nových lidí
 - c) „otrkání se“, získaná vlastnost samostatnosti
 - d) Větší dostupnost, výběr služeb, obchodů
 - e) Anonymita
 - f) Dobrá dostupnost vlaku
 - g) Lepší infrastruktura
 - h) Bohatší škála lidí
 - i) Pocit větší svobody
 - j) Zajímavější život
- 10) Negativa trvalého pobytu ve městě
- a) Menší svoboda
 - b) „roztěkanost“, vyčerpanost
 - c) Hodně dopravy, lidí, rušnosti
 - d) Špatná dostupnost přírody, lesa
 - e) Bydlení v bytě – noční klid, málo prostoru, uzavřenost, snížená míra socializace
 - f) Omezení kontaktu s rodinou
 - g) Ztráta/omezení kontaktu se starými přáteli
 - h) Vyšší náklady
 - i) Výskyt sociální patologie
 - j) zlenošení
- 11) Důvody vedoucí k vracení se na venkov
- a) Rodina
 - b) Přátelé
 - c) Domácí mazlíčci
 - d) Odpočinek od školy, práce, rekreace
 - e) Klid, menší rušnost
 - f) Příroda, zahrada, práce (pomoc) kolem zahrady
- 12) Motivace vrátit se zpět trvale na venkov
- a) Založení vlastní rodiny
 - b) Na stáří
 - c) Větší klid
 - d) Vlastní zázemí, dům, zahrada
- 13) Motivace se usadit na menším městě

- a) Ne tolik anonymizovaná komunita
- b) Lepší občanská vybavenost než na venkově
- c) Stále dosažitelné pracovní nabídky v oboru
- d) Menší rušnost = větší klid, stále znatelné propojení s přírodou

14) Motivace zůstat ve velkém městě

- a) Větší dostupnost péče, škol atd. pro děti

15) Hodnotová rivalita

- a) Větší odvaha sebe prezentace ve městě – menší na vesnici
- b) Lidé ve městě jsou více otevření názorům, liberálněji smýšlející, rozmanití
- c) Lidé na venkově mají tradičnější vnímání, neradi změny a výstřednost

16) Na venkově – uzrání vztahů, jejich větší váha, spíše prohloubily po odstěhování